

אהל מועד

מאמרי המועדים

שיעורי

הגאון רבי דב טורק שליט"א

תשע"ד - תשפ"ב

אדר א' התשפ"ב

ירושלים עיה"ק ת"ו

אהל מועד

©

כל הזכויות שמורות

אין לצלם או להעתיק בכל צורה שהיא
ללא רשות מהמו"ל

בכל עניני הספר ניתן לפנות לכתובת
seferpetach@gmail.com

או בטל: 02-5871468

כריכה ושערים: ג. ויסקופף
6540790@gmail.com

ברכת מו"ר שליט"א

בעה"י

במה אקדם לה' אכף לאלוקי מרום אשר חסדו גבר עלי ושם חלקי
מיושבי בית המדרש כל הימים ונתן לי קצת הארת עינים בתורתו, ולא
כמעשי גמל עלי, וברך ברכני בתלמידים מקשיבים בני עליה מבקשי דעת
ויראת ה' אשר ענינים אלו נאמרו בפניהם.

מטרת דברי תורה אלו היה לפתוח פתח כחודו של מחט לקרני האור
הבוקעות מדברי חז"ל ומדברי רבותינו להשיג מעט מן המעט מרוממות
קדושת הימים, ובעניותי נראה לי כי זכות הרבים הני בני עליה מבקשי
דעת ויראת ה' עמדה לי שיהיו הדברים נקלטים בנפש ועושים פירות
לעורר רגשי קודש בעבודת ימי המועד.

ועכשיו עלה ברצונו של ידיד נפשי הרב הגאון שליט"א להעלות
את הדברים בכתב ולהפיצם בישראל כדי שיהיה תועלת לרבים. וכבר
אתמחי הרב הגאון הנ"ל בכתיבת והוצאת השיעורים על ספרא
דצניעותא וספר יצירה.

ואני אין לי אלא לברכו בברכת הדיוט כי ישלם ה' לו כפעלו, ויזכה
לאורך ימים ושנים ללמוד וללמד לשמור ולעשות מתוך מנוחת הנפש
והרחבת הדעת, בבריות גופא ונהורא מעליא, הוא וכל בני ביתו שיחי',
ויזכה יחד עם נו"ב תחי' שלא תמוש התורה מהם ומזרעם עד עולם.

ואני תפילה כי כמו שעד הנה עזרוני רחמיו ולא עזבוני חסדיו ית', כך
יעזרוני הלאה עם ביתי שתחי' אשר שלי שלה הוא בזכות שנשאה ונושאת

כל השנים את עול הבית כדי שאוכל ללמוד וללמד במנוחת הדעת, ונזכה לאורך ימים ושנים ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תורתו באהבה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

המודה על העבר וצועק על העתיד

דב הלוי טורק

פתח דבר

כתיב 'ומשה יקח את האהל ונסה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה'. ופירש רש"י על אתר, וקרא לו - והיה קורא לו אהל מועד, הוא בית ועד למבקשי תורה.

ובתרגום יונתן שם איתא בזה הלשון - ואתרוקנו בני ישראל מן תיקון זיניהון וכו' דאתיהבו להון למתנה מן טוור חורב. ומשה נסיבונון וטמירינן במשכן אולפן אורייתא דיליה וכו'. וכן איתא בגמרא (שבת פ"ח ע"א).

ונראה שיש להבין את הדברים באופן זה, דאחר שחטאו ישראל בעגל - אתרוקנו מן תיקון זיוניהון דאתיהבו להון בסיני, ומשום ד'חיי המחנה' שנפגמו בחטא אינם לפי ערך 'חיי כתרים' הללו אשר בהם 'לא יגורך רע'. וכל מבקש ה' החפץ לזכות באותם הכתרים מוכרח 'לצאת' - 'הרחק מן המחנה', ובזה יוכל לבא אל אהל מועד - הוא 'בית ועד למבקשי תורה' - כדי לחיות חיים אלו דבהון אשתכחו הני זיונין.

ועיין ברש"י ותוס' (שבת שם) דמאותם הכתרים שנטל משה, זכה לקירון פנים. ומהם נצטווה בהמשך ליתן ליהושע כמו שאמר הכתוב 'ונתת מהודך עליו', וזכה לזה בשכר היותו 'נער לא ימיש מתוך האהל' (עיין ברש"י ריש מסכת אבות), דהיינו בהיות שהיה דבק בתכלית הדבקות בחיים אלו אשר נגנזו תוך אהל מועד.

איתא בחז"ל (זהר חדש י"ז ע"א) ואמר רב נחמן נפש יתירה נתוספת באדם ביום השבת. אמר ליה רבי מאי נפש יתירה זו, א"ל רוח הקדש ששורה עליו ומכתיר לאדם בכתר קדוש בכתרי המלאכים וכו'.

וכן ידועים דברי האר"י (בשער הכוונות דרושי קבלת שבת) דבכל ערב שבת משה מחזיר לכל אחד מישראל את כתריו שאבדו בחטא העגל, והיא התוספת נשמה וקדושה שבימים הללו, ועל זה נקבע בנוסח התפילה ישמח משה במתנת חלקו וכו' כליל תפארת בראשו נתת לו בעמדו לפניך על הר סיני.

ולמדנו מזה שיש בסדר זמנים 'מקבילות' לאותו הענין שנגזז ב'אהל מועד' - הלא המה הכתרים שזכו להם ישראל במתן תורה. וסגולתם של זמני קודש ל'יציאה' מחיים ארציים, ולהיכנס במ אל חיי אהל מועד - לזכות לכתרים ועטרת שהם למעלה למעלה מחיי שאר ימות השנה.

וכשם שאהל מועד הוא בית ועד ל'מבקשי תורה' - אשר באורה נגזזו אותם הכתרים, כמו כן הכתרים של מועדי קודש נגזזו בדברי התורה של קדושת אלו הימים.

והנה ידוע לכל עובד ה' הקושי לצרף דברים העומדים ברומו של עולם ולקשר חיי מושכלות עם זרם חיי הגוף ועמלו, ועל כגון דא קבעוהו חז"ל במטבע ברכת אשר יצר כ'דבר פלא' - 'מפליא לעשות' (רמ"א או"ח ו' א').

אמנם חנוך ורחום ה' וזכר עשה ל'נפלאותיו' - קבע לישראל שבתות ומועדים (רש"י תהלים קי"א ד'), בהם תחושת החיים של כל בן תורה לפום שיעורא דיליה, כ'זמני יציאה' - הרחק מן המחנה. וניצוצי אור הגנוז המאירים בהם, ותוספת הנשמה שמצטרפת לקומת אדם בזמני קודש אלו, עם הפרישה שיש בהם מחיי המעשה, סגולה מיוחדת להם - לצרף דברים נשגבים ומרוממים לחויית החיים, ולמשוך מהם לשאר ימות השנה.

וידוע מה שכתב הרמב"ן (בספר האמונה והבטחון פרק כ"א) דהנשמה יתרה שמתוספת ביום טוב אינה מסתלקת במוצאי היום. וכלומר דהארת המועד משארת רושם בנפש לימות החול שלאחריו. וזהו ה'זכר' אשר עשה השם יתברך בימים אלו ל'נפלאותיו' - ה'מפליא לעשות' דשאר ימות השנה.

אסופת המאמרים שנתקבצו כאן בעזרת השם יתברך תחת 'אהל אחד', נאמרו על ידי מו"ר הגאון רבי דב טורק שליט"א בחבורת חברים מקשיבים המתועדים מזה כמה וכמה שנים בסדרי שיעורים קבועים בכתבי רבותנו זכרונם לברכה.

יחודם של המאמרים שנאספו כאן בכשרונם לקשר את ה'סוגיות' הנלמדות בשאר ימות השנה עם רגשות הארות המועדים, באופן שלא ישארו כמושכלות בעלמא, אלא יצטרפו לרוח החיים והילוכיה, עד שגם הנפש לא תימלא ותהיה רדופה וכרוכה אחריה, ומינייהו יתברכון בעזרתו יתברך כל יומין.

כך זה של מאמרי המועדים מצטרף בסייעתא דשמיא מרובה לכרכים הקודמים - 'פתח עינים על ספרא דצניעותא' ו'פתח עינים על ספר יצירה' שנתקבלו בברכה בין עמלי התורה, מבקשי טעמיה ומסתר צפונותיה.

אסופת מאמרים זו נערכה מתוך 'שאלה ודרישה בענינו של יום' שזיכנו בהם מו"ר שליט"א מזה כמה וכמה שנים. תוכן המאמרים מושתת על יסודות נאמנים שהנחילנו רבותינו זכרונם לברכה האר"י והגר"א, ובפנים המיוחדות שהאירם הגאון רבי ישראל אלי' וינטרוב זצוק"ל רב מובהק למו"ר שליט"א, שסגנון דבריו מוטבע בדברי תורה אלו. על יסודותיהם הושתנו מאמרים אלו אשר ממשמשים למצוא טעם באור שגנזהו רז"ל במרחבי הש"ס, בספרי מדרשיהם, בספר הזוהר, ובתיקונים.

המאמרים שנאמרו מזה כמה וכמה שנים אינם בסגנון אחד, יש בהם אשר יצאו לבאר 'סוגיות' הערוכות בענינים אלו בכתבי האריז"ל והגר"א, וישו רק לאלו העוסקים בדברי תורה אלו. ויש הרבה מהמאמרים אשר ימצא בהם טעם ותועלת גם לאלו אשר אין עיסוקם בסוגיות אלו, [וגם אם הובאו בתוך הדברים ציטוטים מדברי רבותנו אשר המושגים בהם זרים למי שלא הורגל בהם, הרבה פעמים אינם 'לעיכובא', ואפשר לקלוט את צורת הדברים מתוך ריהטת המאמר].

השתדלתי לערוך את הדברים בסגנון שיקל על קליטתם, ובלבד שלא יצאו מה'צורתא דשמעתתא' כפי שקיבלנוה, ושלא יפוג מהם 'טעם אמירתם'.

תוכן המאמרים

ימים נוראים

ג. אלול מזל בתולה.....

המחילה בראש השנה ויום הכפורים נבחנת בראש השנה שלאחריו ◇ י"ב חדשים דשנת תהו - אתחרב כלא בתריסר שעותי ◇ גמר התיקון הוא בתיקון הי"ב - בתולה ואיש לא ידעה ◇ בירור בתוליהם של כלל ישראל שלא פגמו בכח המעשה

ח. אשרי העם שיודעים לפתות את בוראם.....

תקעו לפני בשופר של איל ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני ◇ בכח השופר לעורר את הרחמים במהלך של "פיתוי" ◇ ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה - מלכויות זכרונות ושופרות

יג. שופר מכניס בזו ומוציא בזו.....

חדש תשרי מחד גיסא "ראשית השנה" ומאידך הוא "חדש השביעי" ◇ מצד היותו "ראשית השנה" נשלם בו בנין המלכות ומתגלה מהלך הדין ◇ מצד היותו "חדש השביעי" מתגלית בו פנימיות המלכות ◇ שופר - תחילתו עבודה וסופו מתנה ◇ חדש תשרי דרגא דרוח - הממוצע בין ימות החמה לימות הגשמים ◇ לולי חטא העגל היו המועדות נקבעים בימות החמה - בנין המוחין ◇ חדש תשרי ה"מכריע" בין ימות החמה לימות הגשמים ◇ "קול שופר" כנגד כח הדבור שהיה ראוי להיבנות בחודש תמוז ◇ זה היום תחילת מעשיך נשלם במתן לוחות שניות ביום הכפורים ◇ ה"מעשה עבודה" של השופר מגלה את בחינת המלכות שאינה תלויה בעבודה ◇ חדש תשרי יסוד דנוק' בשעת זווג - שנכלל ביסוד דדכורא

כז. בראש השנה יכתבו וביום צום כפור יחתמו.....

שלשה ספרים נפתחים בראש השנה ◇ הדין של ראש השנה והדין של יום הכפורים הם שני ענינים ◇ "שלשה ספרים" - ג' דרכי גילוי שם הוי"ה

בעולם ◇ ספרן של בינונים מכוחו של יעקב שלא מת - בעולם של
 מיתה ◇ הכתיבה קובעת את מהות האדם - הפרי של כתיבה זו הוא
 בחתימת ההנהגה בפועל ◇ כח השופר לברר את ערך החיים של האדם -
 "חיי קנה" ולא "חיי ושט" ◇ חתימת הדין ביום הכפורים קובעת את
 ההנהגה בפועל מצד פרעון המעשים ◇ אשר כתבת בסוד
 הסיפור ◇ ביום הכפורים הבירור של ונשא השעיר את כל עוונותם - עוונות
 תם ◇ כח הי"ג מדות להמשיך מגובה החיים שלאחר התחיה - אני הוי"ה
 לאחר שיחטא

כח השופר לעיור את זכרון הכרובים .....לט

ברוגז רחם תזכור שיחזרו הארון והכרובים למקומן ◇ בתקיעת שופר
 הפתיחה להארת פנים של מעלה - ההשואה שבין הנותן
 למקבלים ◇ עבודת הקטרת ושני השעירים דיום הכיפורים לתקן זוהמת
 הנחש ◇ הדין בראש השנה מסטריה דיצחק דתבת ביה נשמתיא דעלמא
 דאתי ◇ שופר כלל הגבורות - שלימות ענינו מכח אחיזת
 התוקע ◇ ההבל שאינו מתוקן הוא הבלי עולם הזה - בתיקונו הוא ההבלים
 דבינה ◇ בחג הסוכות גמר תיקון הכרובים - ששם "חברותא אשתכח" והם
 עומדים פנים בפנים

היום הרת עולם .....נ

שיטת הגר"א במהלך המועדות דחודש השביעי ◇ מצות שופר יש לה
 שייכות עם עצם קדושת היום טוב דראש השנה ◇ בזמנא דמטא ירחא
 שביעאה משתכחו אליו תליסר - הנהגת העולם כפי ציור האחרית ◇ י"ב
 חדשי השנה - י"ב בחינות של גילוי הדעת ◇ חודש השביעי "היכל הקודש
 שבאמצע" - נקודה הפנימית דהאי זמנא היא "בהמצאו" ◇ כיסויה של
 לבנה הוא בהיותה מגלה את גווני החמה - לפי ערך החמה ◇ י"ב חדשים
 י"ב צירופי שם הוי"ה - גילוי הז"א לפי גדרי הנוק' ◇ כח השופר להוציא
 את מהלך ההריון ושרשי תיקון העולם מן ה"כח" אל ה"פועל"

זכרנו לחיים של תורה .....סא

שבועות וראש השנה מסטריה דיצחק ◇ ראש השנה ויום הכפורים -
 השלמת נקודת החיים שאבדו בעגל ◇ כי עצום עושה דברו אלו ישראל
 שהקדימו נעשה לנשמע ◇ משמים השמעת דין ארץ יראה
 ושקטה ◇ לוחות שניות דרגא דתשובה שהיא שניה לתורה ◇ יקרה
 היא מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים

עבודת התפילה ביום הכפורים ..... עא

מזון העולמות ביום הכפורים נמשך מעבודת התפילה ולא מעסק התורה ◇ אתחרב כלא בתריסר שעות - תליסר יקים לון ברחמי ◇ תריסר שעות חורבן עולם החומר - שעה התליסר החיים המחודשים של עולם התיקון ◇ אתחרב כלא בעבודת התפילה - מתחדשין כקדמיתא מכח התורה ◇ "עבודת האדם" תפילה - "להוציא לחם מן הארץ" תורה ◇ תכלית העבודה - שיתברר מכחה שהכל מצדו יתברך ואינו נתלה בעבודה ◇ עבודת יום הכפורים מגעת עד מקום של "כי לא אדם הוא" ◇ חזרת הלוחות - חזרת רוח הקודש לישראל שזהו ה"כלי קיבול" להשגת התורה ◇ עבודת התפילה בנין הכלי קיבול לדרכים שהם למעלה מהמדה

ימים יוצרו ולו אחד בהם ..... פה

יום שניתנו בו לוחות שניות - חזרת הנבואה ורוח הקודש לישראל ◇ ט' ימים ראשונים המים אשר מתחת לרקיע - יום הכפורים המים אשר מעל לרקיע ◇ ימים יוצרו ולו אחד בהם ◇ מדרגת ה"א בכח נקבעת ביום הכפורים - היציאה מן הכח אל הפועל היא בחג הסוכות ◇ ביום הכפורים נתחדש דמציאות התורה בעולם תהיה בגדר "מתן" לישראל ◇ "כוננו ידיך" מתוך מעשי הצדיקים שהשרה עליהם את שכינתו ביום הכפורים ◇ ענין ד' הימים שבין יום הכפורים לסוכות ◇ ענינא דשמיני עצרת

סוכות

סוכות כנגד יעקב ..... צט

ענני הכבוד בזכותא דאהרן חזרתם לישראל אחר העגל בזכותא דמשה ◇ כפרת העוונות ביום הכפורים מתוך גילוי הנהגת י"ג מדות של רחמים ◇ אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם - שרשו בגילוי הלבוש של מעלה ◇ משה המשיך את גילוי הי"ג מדות של רחמים גם לעולם שאינו מתוקן ◇ בית אמי וחדר הורתי - ב' מדרגות בחזרת התורה ◇ הארות המועד דחג הסוכות מצירופא דמשה ואהרן ◇ חזרת ענני הכבוד - חזרת המדרגה דקודם החטא ◇ סוכות כנגד יעקב החובק את הבחינות דמשה ואהרן כאחד ◇ הארת יום הכפורים נמשכת בסוכות לעולם שיש בו אכילה ושתייה

יעקב קראו בית ..... קיד

היחס של השופר עם חג הסוכות ובית המקדש ◇ בית - מקום המיוחד לאישות ◇ תיקון חטא אדם הראשון בהקטרת הקטורת ביום

הכפורים ◇ שמן וקטורת ישמח לב ◇ ענני הכבוד דסוכות בתולדה מענן
 הקטורת דיום הכפורים ◇ שמאלו תחת לראשי ביום הכפורים וימינו
 תחבקני בחג הסוכות ◇ והיית אך שמח - שמיני עצרת הכולל את כ"א
 הימים שלפניו

יום ערבה . . . . . קכז

ראש השנה שירותא דדינא - הושענא רבה סיומא דדינא ◇ השתא לא תליין
 אלא בעובדא דהקפת המזבח ◇ ערבה דומה לשפתים - לית לה מגרמה
 כלום ◇ לב מבין - פה גומר ◇ חביטת הערבה מיתוק הדינים - העלאתה
 כלפי מעלה זווג הנשיקין ◇ בראש השנה יצחק תקין כורסייא דדינא -
 בהושענא רבה אתמליא בירא ידידיה מיא ◇ ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את
 מזבחך ה' ◇ הקפות המזבח זכר להקפות יריחו - לצורך הכניסה לשמיני
 עצרת ◇ עץ דא יריחו ארץ דא ירושלים ◇ ההקפות דיריחו והמזבח -
 גילוי עטרת היסוד ◇ הקפת המזבח - נקבה תסובב גבר

הושענא רבה בסוד חותם בתוך חותם . . . . . קמ

"ישעי" ביום הכפורים - "ישועה גדולה" בהושענא רבה ◇ בראש השנה
 ישראל ואומות העולם נכנסים לדין על גילוי שם הוי"ה ◇ ישעי ביום
 הכפורים מ"ארבע מאות איש" - ישועה גדולה בהושענא רבה מעשו
 עצמו ◇ הקפות חומת יריחו - מקום מפלת גוג ומגוג ◇ ענין חפירת
 הבארות דיצחק בהושענא רבה ◇ קריאת "משנה תורה" בהושענא רבה
 ו"גמרה של תורה" בשמיני עצרת

אושפיזא דדוד מלכא . . . . . קנ

הושענא רבה - יום דין ויום שמחה ◇ הסימן בצל הלבנה לדינו של
 האדם ◇ נביעת המים מבינה - גילויים בפועל בחסד דאברהם ◇ "מקוה
 ישראל" - מקוה חסדים דבינה הנמשך במדת "ונקה" ◇ סוכה - כללות היקף
 דרכי ההנהגה העליונה ◇ תיקון המלכות על ידי דוד - "עקב
 רב" ◇ כערבים על יבלי מים

ערבות משוש כל הארץ . . . . . קס

בהושענא רבה חיתום דין האדם והמים שהם חיים לעולם ◇ בנין המלכות
 מכא משה ודוד ◇ קריעת הפתקין עד שמיני עצרת מכוחו של
 דוד ◇ "שואבה" על שם שאיבת המים ועל שם ששואבין רוח
 הקודש ◇ הנהו תרי מיני חד שמיה ששון וחד שמיה שמחה

ואותי יום יום ידרושון זו תקיעה וערבה.....קע

הושענא רבה ושמיני עצרת כעין ראש השנה ויום הכפורים ◇ שמיני עצרת
הוא עצמו הדר ◇ בראשית - בתשרי חסר אל"ף ◇ סוכות ושמיני עצרת
- שתי בחינות של "הדר" ◇ שמיני עצרת - גמר גילוי דיקנא
דז"א ◇ המתגלה בשופר בתורת שרש נשלם בתכלית דחביטת
הערבה ◇ בכל חודש וחודש שבקיץ בקש הקב"ה ליתן לישראל
מועד ◇ שמיני עצרת - בוחן לבות ה' דא יעקב

שני פנים בשמיני עצרת.....קפג

סדר בנין המועדות ב"ישר" וב"חזור" ◇ קדושת המועדות נתלית בקדושת
השבת או בקדושת יום הכפורים ◇ סדר השתלשלות המועדות מעילא
לתתא וחזרתם מתתא לעילא ◇ עשרת ימי תשובה - השוואת שנת חמה
עם שנת לבנה ◇ בדברי חז"ל מצינו שני פנים בענינו של שמיני
עצרת ◇ שתי הבחנות במה שאין לאומות העולם חלק בשמיני
עצרת ◇ ביאור שני הפנים דשמיני עצרת ◇ דחיית המועדות לחדש
תשרי מחמת חטא העגל ◇ שמיני עצרת - שמחת חזרת הארון והלוחות
לבית קדשי הקדשים

ויבא יעקב שלם בשמיני עצרת.....קצז

בסוכות אשתזיבו מן מקטרגא ◇ יעקב היה מתפחד מעשו ומשלח לו
דורונות עד הגיעו לארץ כנען ◇ שמיני עצרת גמר השגות התורה בזכותא
דארץ ישראל ◇ שמיני עצרת בחינת שבת

חנוכה

כ"ה בכסלו יחודא עלאה.....רה

היחס של חנוכה ופורים זה עם זה ◇ שילוחי העורב והיונה מהתיבה כנגד
ארבע גלויות ◇ רבון עלמין תהא מזונא דילי מסורה בידך ותהא מרירא
כזית ◇ ענין ההשלמה דחנוכה לפסח ראש השנה ויום
הכפורים ◇ לוחות ראשונות ולוחות שניות - יחודא עלאה ויחודא
תתאה ◇ כ"ה בכסלו - כ"ה אתוון דשמע ישראל ◇ גלות יון מחמת
ביטול תורה או משום שנתרשלו בעבודה ◇ גמר בנין בית שני בנס
חנוכה ◇ תשלום התיקון בפורים - כניסתו להילוכי החיים
בחנוכה ◇ השלמת ההלל בחנוכה - דבקות כל העולמות במקור ראשון

להעבירם מחוקי רצונך ..... רכא

מנורה כנגד חלק המעשים - עיקר גזירת יון לבטל מעשי המצוות ◇ קטרוג
יון לעורר את חטא העגל - "אבדתם נעשה" ◇ "נר" - צירוף הארת התורה
עם קיום המעשים ◇ "כחש מעשה זית" בתולדה מהא ד"בא רקב
בעצמי" ◇ כתר שם טוב - ענין ה"טוב" שמתגלה במדה שנקראת
"שם" ◇ חנוכה ופורים עלייהו שריא נס ◇ נר מערבי לאנהרא ביה נר
מצוה - הפקעת ה"חושך זה יון" ◇ היכלא שתיתאה דסט"א - אבא יסד
ברתא דחכמת יון

חידוש נקודת החיים בחנוכה ..... רלד

ועוררתי בניך ציון על בניך יון ◇ נר ה' נשמת אדם - מתתא לעילא ומעילא
לתתא ◇ תיקון ג' חלקי חטא אדם הראשון על ידי ג' אבות ◇ גלות יון
כנגד שפיכות דמים - סילוק נקודת החיים ◇ העיר הקב"ה רוח הכהנים -
רוחא דשדי בגוה ◇ ההצלה מגלות יון - תיקון עטרת היסוד ◇ אדם
הראשון מושך בערלתו היה - תיקון הערלה בחנוכה ◇ חנוכה - מדת
ונקה ◇ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים - דאמלכו לה כהני ועבדו לה גבורתא
על כלא ◇ אין לנו רשות אלא לראותם בלבד

טמאו את היכלך כדי להשכיחם תורתך ..... רמט

מבעה זה אדם - כנגד כח הדיבור בתורה ◇ ערך גילויי התורה נתלה בקדושת
המקדש ◇ באו בניך לדביר ביתך - להמשיך את קדושת קדש הקדשים
לחוץ ◇ עדות הנרות מבקיעת ההארה דבית קדש הקדשים דרך "פרוכת
העדות" ◇ אחת רוח אלקים חיים שתים רוח מרוח ◇ קבעום ועשאום
ימים טובים בהלל והודאה ◇ כח יון בפיתויי ה"אשה נכריה" שבהיכלא
שתיתאה דסט"א

הדליקו נרות בחצרות קדשך ..... רנט

כל עיקר מלכות יון היא מכח התנגדותם לקדושת ההיכל ◇ נחושת זו יון -
קטרוג הנחש ◇ יפיותו של יפת שישכון באהלי שם ◇ עולם הבריאה
נקרא חושך כשאינו לבוש לעולם האצילות ◇ ועוררתי בניך ציון - גילוי
נקודת ציון שבבית המקדש ◇ באו בניך לדביר ביתך - והדליקו נרות בחצרות
קדשך ◇ חנוכה לא ניתן להיכתב - דאותיות בבינה והנס דחנוכה שרשו
בחכמה

חנו כ"ה - חנה כ"ו ..... רעא

איהו בנצח ואיהי בהוד ◇ גילויי ההוד - מעמקי הפנימיות שמתגלים דוקא
בבחינה היותר חיצונית ◇ חנוכה - חנה כ"ו ◇ ויגע בכף יריכו - פגם בכח

הנבואה ◇ ב' בחינות בחנוכה - חנו כ"ה וחנו כ"ו ◇ "יחוד נר" כולל ב' הבחינות הנ"ל - הארת יחודו יתברך ומעלת השגת הנבראים ◇ מסירות נפש דבני חשמונאי היא ה"אבן שתיה" של הארת התורה

פזרים

שחוק באדר.....רפה

שחוק באדר לשיטת האר"י כנגד נפתלי ולשיטת הגר"א כנגד זבולון ◇ מרדכי ואסתר הם "שתי כסאות" לגילוי הכבוד של מעלה ◇ בנין בית המקדש שנקרא כסא תלוי בנפשות המשמשות כסא לגילוי כבוד שמים ◇ מדי - קליפת התאוה ◇ טחול מסטרא דעץ הדעת בגדר חושך - מסטרא דנשמתא איהו אור ◇ גדר השחוק דקדושה - כשנקודת הרצון שבנפש משמשת כסא לגילוי הכבוד של מעלה ◇ שחוק באדר - השמחה דזבולון בהיותו משמש לתורה דיששכר ◇ בחנוכה הגילוי לרצון הפנימי דכלל ישראל שנתברר בפורים ◇ כחו של נפתלי להמשיך הגילויים לעלמא תתאה קודם שנשלם פרצוף המלכות ◇ תכלית הכל דלאה ורחל ישתתפו לענין אחד - כהיום הם משמשים כשני פרצופים ◇ שני דברים שבהם נבדל האדם מבעלי החיים - שכל ושחוק

מחצית השקל לכפר על מכירת יוסף.....רחצ

המן עורר על ישראל את חטא מכירת יוסף - בשקליהם נתכפרו מאותו החטא ◇ בחטא מכירת יוסף נפגם החיבור דיסוד ומלכות ◇ התיקון צריך לצירוף כוחותיהם של משה ויוסף ◇ מרדכי עמד לתשועת כלל ישראל עם כח התפילה דמשה ◇ הגלות בכללותה נמשכת מחטא מכירת יוסף - גזירת המן היא העמקת הגלות ◇ התעוררות כנסת ישראל משנתה ותחילת יציאתה מהגלות הוא בכח הריח ◇ התעוררות הנהגת ה"עתיקא" של מעלה כנגד ה"עתיקא" שבנפשות ישראל ◇ סגולת הקטורת לאתערותא דלעילא בלא ריצוי התחתונים ◇ מטבע של אש - הכח לעורר הנהגת החסד פשוט דהרישא חורא ◇ מכאן מודעא רבא לאורייתא - על התנאי של קיום המצוות בשביל ירושת הארץ ◇ ענין ה"ריח" - עסק התפילה שמעורר את החסד של מעלה שלא לפי משקל המעשים

מלחמה בעמלק בכח התפילה.....שיב

קריאת המגילה כנגד הצעקה והתפילה ◇ התפילה היא עיקר במלחמה עם עמלק ◇ כח עמלק מגיע עד נקודת הראשית - החכמה תחיה בעליה ◇ עסקו של המן להחזיר את הקטרוג דחטא אדם

הראשון ◇ ההפקעה בעבודת התפילה על שני חלקי חטא אדם הראשון ◇ שחורה אני ונאווה - יונתי ◇ הידים ידי עשו חיצוניות הקומה - הקול קול יעקב כנגד התפילה שלפנים מזה ◇ בכח התפילה לזכות שלא כשיעור המעשים ◇ לא לנו ה' - למעני אעשה ◇ שירת ההלל מבטאת את ה"אינה מנחת בן זוגה" דוגמת הזעקה בעת צרה ◇ לבא "לקחת" לו גוי מקרב גוי - עסק התפילה כקידושין וליקוחין ◇ פורים שייך למדרגת עולם הבא

ויפל ה' אלקים תרדמה ..... שכו

כל כתבי הקודש יחזרו להיכלל בתורה שבכתב מלבד המגילה שתישאר כספר לעצמו ◇ גלות מדי כח התאווה העומד כנגד החלק של "גופי תורה" ◇ קטרוגו של המן בא כדי לבטל בנין בית המקדש ◇ ימי הפורים - בנין פרצוף הנוק' ◇ דברי הגר"א שענין הדורמיטא הוא החשכה לצורך גדרי בנין הנוק' ◇ דורמיטא - העלמה כדי לברר את נקודת היראה ◇ מגילת אסתר - ה"עזר כנגדו" שבתורה שבעל פה ◇ בזמן הדורמיטא הנתינה לנוק' שלא דרך הז"א - נתינה "בדין" לפי הנהגת האחרית ◇ משתה - מעין הסעודה דלעתיד לבא

תיקון עץ הדעת וחזרה לעץ החיים ..... שלח

חיוב המשתה ושמחה בפורים ◇ הדר קבלוה ברצון בביאה שניה בימי עזרא ◇ המן עומד ב"מרכז הגלות" של מדי ופרס ◇ שלש הקדמות ביסוד ענין הפורים ◇ האילן דנבוכדנצר לעמות האילן דקדושה - עץ הדעת רע כנגד עץ החיים ◇ הסרת הטבעת ביררה שאין מציאות של חיים אחרים חוץ מהחיים דקדושה ◇ קבלת התורה בלא צד של ערעור מכח חזרת החיים שאין בהם טעם מיתה ◇ אדם בפני שכינה כקוף בפני אדם ◇ האי נחש דינא הוה לחייביא וחיין למארי קשוט ◇ דובר שלום לכל זרעו - חיבור שמים וארץ ◇ מזל אדר דגים - נקודת החיים שמעלמא דאתכסיא

באנו באש ובמים ותוציאנו לרויה ..... שנא

ושתי נחשבת כ"שם ושאר" של גלות בבל ו"בת זוגו" של המן ◇ באנו באש בימי נבוכדנצר ובמים בימי פרעה ותוציאנו לרויה בימי המן ◇ חורבן בית המקדש - ביטול הצורת אדם שבדיבור היוצא מבין שני הכרובים ◇ נבוכדנצר בן בנו של נמרוד שקיצץ בנטיעות ◇ חורבן בית המקדש הפקעת החיבור של שמים וארץ - זכר ונוקבא ◇ באנו במים - הפקעת הצורת אדם דכנסת ישראל ◇ ותוציאנו לרויה בימי המן - בנין הצורת אדם מחדש ◇ חידוש ה"עזר כנגדו" בשני ענינים - בנין בית המקדש

וכח התורה שבעל פה ◇ רפידת בית ה' - קומת הכתר ◇ חייב איניש לבסומי עד שלא ידע - חזרת הדברים מגדרי "אתיידע" לגדרי "לא אתיידע" ◇ שני ימי הפורים הם "בני זוג" של שבועות וראש השנה ◇ הדר קבלוה מאהבה השלמת ה"מועד גדול" שהיה ראוי לי"ז בתמוז

שני חלקים בגלות וגאולת מדי ..... שסו

היקף מאורעות ימי הפורים ומצוותיהם מיוסד על שני חלקים - דו"נ ◇ בעסק המצוות דהאי יומא נמצא ענין של "דומה לשכינה" ◇ ארבע פעמים בא אדום על ישראל ◇ היש ה' בקרבנו אם אין - מיד ויבא עמלק ◇ בנח המעשים לפתוח את הגילויים של תורה ◇ הרמת הידים של משה - עבודה לצורך השגה בתורה ◇ עדות הפעולה על הפועל בבית המקדש ובכלל ישראל ◇ מרדכי ואסתר שני גואלים ◇ התיקון של אסתר בנסתרות - הפקעת ה"מתהניא מעבירה" ◇ חייב איניש לבסומי - גילוי הדעת שבראש בביטול הדעת שבגוף

בנימין זאב יטרוף כנגד מדי ..... שפא

מרדכי ואסתר מזרעו של בנימין שנמשל לזאב - כנגד מלכי מדי ופרס שנמשלו לזאב ◇ ענין עמידתו של מרדכי כנגד מלכות מדי ◇ תמחה את זכר עמלק כהיום על ידי בנימין מכה אמחה לעתיד על ידי זרעו של יוסף ◇ יוסף יסוד דדכורא בנימין יסוד דנוק' ◇ מלכות אסתר על קכ"ז מדינות כנגד שנותיה של שרה ◇ מרדכי - גילוי עטרת יסוד דאבא ◇ הגילוי דמרדכי מכח השינה דבנימין - התפשטות הנפש מגבולי הגוף ◇ הפקעת הסיג דהמן מכח מקרא מגילה ◇ השלמת התורה בפורים דוגמת מתן תורה דשבועות

פסח

גאולת מצרים בנין המוחין ..... שפא

גמר ה"לידה" דכלל ישראל בגילוי הנהגת "בעתיקא תליא מילתא" ◇ ארבע לשונות של גאולה כלולים משני ענינים חלוקים ◇ גלות מצרים - השרשת הרע בשיעור שיש בו "אונס" על כח הבחירה ◇ קבלה דיסורי שתיקותא ◇ בנין המוחין בקיום מצוות הלילה - מצות חכמה יין בינה ◇ מעלת הבטחון שבה ההשתעבדות כלפי מעלה שלא לפי דרכי שכל ◇ חירות עולם וחירות שעדיין לא נגמרה - מצות וארבע כוסות ◇ היציאה ממצרים הסרת הערלה - קבלת התורה

פריעה ◇ יציאה מפרעה לא תתורו אחרי לבבכם - יציאה ממצרים לא תתורו אחרי עיניכם

גלות מצרים תיקון הדעת ..... תיא

אכילת מצות שבעת ימים מתייחסת לזביחת הפסח ◇ אכילת מצות - ביעור הרע ◇ סגולת המן קיימת במצה ◇ שבעת ימי פסח הם בחינת יום השבת במערכת ז' השבועות ◇ החילוק שבין תיקון מלך הדעת לתיקון שאר המלכים ◇ כשהשבת מצטרפת לששת ימי המעשה גם המה מעידים על מעשה בראשית ◇ פסח היא השבת דמינה מתברכין כל יומין ◇ יכול מראש חודש - שבו "ולכל בני ישראל היה אור במושבותם" ◇ קידוש החודש - העמדת הטבע תחת מהלכי פנימיות החכמה ◇ סילוק הערב רב במכת חושך הוא תחילת התנוצצות אורו של משיח

שני חלקי ההלל דפסח ..... תכב

שני חלקי ההלל שנאמר בליל הסדר ◇ פסח דוגמת יום השבת בשתי בחינות ◇ פסח נקרא "שבת בשבתו" על שם היותו כולל שתי בחינות של שבת ◇ שתי בחינות השבת דפסח - "ליל השבת" ו"יומו" ◇ ימי הספירה "אתחרב כלא" - בשבועות "מתחדשין בקדמיתא" ◇ שני חלקים בבחינת השבת דפסח - "זכירה" ו"שמירה" ◇ כשם שעשיתי יעקב בכור כך אני עושה למלך המשיח בכור ◇ שני מהלכים שנתפרשו באר"י בענין "פה סח" ◇ שני חלקי ההלל על גאולת מצרים ועל הגאולה העתידה - שני גדרי דיבור

גאולת לילה וגאולת יום ..... תלו

שני ענינים בחודש ניסן - עצם החודש והיום טוב דפסח ◇ מעשה אבות סימן לבנים בלקיחת שרה לבית פרעה ובירידת יעקב לבית לבן ◇ "הציץ עליו בעל הבירה" ו"נגלה עליהם מלך מלכי המלכים" - שתי בחינות שבחכמה ◇ מעלת החודש מכוחו של יצחק מרוממת את היום טוב דפסח לגובה אחר ◇ קביעת ה"קץ" דגלות מצרים מכוחו של יצחק ◇ שני חלקים בגאולת מצרים - גאולת יום וגאולת לילה ◇ גאולת לילה אתחרב כלא בתריסר שעות - גאולת יום מתחדשין כקדמיתא ◇ ראשון הוא לכם לחדשי השנה - אותו "ראשון" יש לו "אחרון" ששייך עמו

מצה שמורה לבעלה ..... תנ

מצה זו שאנו אוכלים על שום וכו' עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה ◇ קרבן פסח פרישה מן הרע - מצה תוספת המעלה שזכו לאחר מכן ◇ מצה בתוספת ו' - מצוה ◇ מיכלא דמהימנותא - המלכות

שמתגלה בה ה"מהימנותא" דבעלה ◇ מצה דאתעבידא להיות מצוה -
למנדע ליה באורח פרט ◇ דיבור קטנות - שיחה גדלות

כזיתא פסחא והלילא פקע אגרא..... תסא

שירת ההלל ששרו ישראל בפסח מצרים אינה נמנית במנין השירות ◇ שתי הבחנות בסיפור יציאת מצרים - הגדה לאחרים ונתינת הודאה ושבח למקום ◇ אמירת ההגדה מכח המצה - אמירת ההלל מכח הפסח ◇ מצה היא חיטה המשומרת מחימוץ - פסח הוא מזון המופקע מאחיזת הרע ◇ קרבן פסח - מזון שהנשמה נהנית בו ◇ הפסח הוא "מסתוריו של הקדוש ברוך הוא" ◇ מצה זווג היסודות - פסח זווג הנשיקין ◇ הנהיגו ברכותיו בעולם הזה כדי להיות רגילים לעולם הבא שכולו ארוך

נראה על הים כבחור..... תעב

כפיית הרע בדרך של מלחמה - בגילוי דיקנא דז"א ◇ מה תצעק אלי - בעתיקא תליא מילתא ◇ שבירת רגל החי"ת בכל שבעת ימי הפסח ◇ החדש הזה לכם ראש חדשים - ראש לגילוי "תליסר ירחי אלין"

דרושי הפסח (א')..... תעז

הצורך להפקיע את אחיזת הרע דמצרים בכל שנה ושנה ◇ בני בכורי ישראל ◇ אחיזת פרעה ומצרים במקום הגרון ◇ הפגם חל רק בבחינת ה"לבושים" ◇ ה' דמים טמאים וה' דמים טהורים ◇ אחיזת פרעה באותיות מ"י מאלקים

דרושי הפסח (ב')..... תפט

כניסת המוחין גדלות קודם למוחין דקטנות ◇ קטנות וגדלות א' קטנות וגדלות ב' ◇ ענין שם אכדט"ם ◇ כל "המרבה" לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח ◇ כרפס קטנות ראשון - אני וחמורי נאכל באבוס אחד ◇ התלבשות המוחין הנמשכים על ידי המצה במוחין הנמשכים בשתיית היין

שבועות

משוכים אחרין כבהמה..... תקא

השייכות בין קרבן העומר לירושת הארץ ולזכות שמירת הברית ◇ גאולת מצרים במתן תורה השלמתו בכניסה בכניסה לארץ ישראל ◇ בחטא אדם

הראשון נאבדה מדרגת החכמה שבנפש ◇ השגת החכמה שבנפש - עולם הבריאה לבוש לאצילות ◇ אצילות ובריאה - אדם ובהמה ◇ תוספת הה' דאברהם - השתקפות התפיסה דעולם האצילות בעולמות בי"ע ◇ כאדם אנחנו כבהמה תושיענו לפי שאנו נמשכין אחריו כבהמה ◇ בהקרבת העומר מונח עומק קישורם של קב"ה וישראל ◇ ניסן חכמה - ימי הפסח בינה

והסירותי את לב האבן ..... תקטו

היחס המסויים של שבועות לתורה שבעל פה ◇ "לוחות אבן" - כח התענוג והמשיכה אחר דברי תורה ◇ ציור עמל התורה קודם חטא הכאת הסלע ◇ דבר אתה עמנו ונשמעה - חסרון הדביקות

אנן בחביבותא ..... תקכב

הסרת הערלה דאברהם - סילוק אחיזת הרע שמעכב את ישראל מלקבל את התורה ◇ מזון העולם נמשך מזכות התורה ◇ הכתרים דנעשה ונשמע מכח המתנות ששלחו האומות לישראל ◇ קדימת נעשה לנשמע - שלמות המעשים כדי "לשמוע" את פנימיות הדברי תורה ◇ ההשתוקקות להשיג את פנימיות הדברי תורה בכח האהבה - אנן בחביבותא ◇ הזהרו בנשמע - הכח להחזיר את תיקון חלק ה"נעשה" שאבדו ◇ שבועות תיקון החיצוניות והמשכת המוחין דכתר

תורה בגבורה ניתנה ..... תקלב

שבועות כנגד יצחק ◇ שבועות מקביל ליוכל - הדרכים שמובילים ומוליכים למעמקי הבינה ול"מקורה" ◇ ימי העומר סדר בנין דמ"ט פנים טהור ◇ היו"ט דעצרת - שער החמישים שבמחיצתו יתברך ◇ "שתי הלחם" - החיבור בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה ◇ פריחה נשמתן דבקות בכסא הכבוד - חזרת נשמתן ענינא דדירה בתחתונים ◇ שמי עם י'ה' - שס"ה, זכרי עם ו'ה' - רמ"ח ◇ רמ"ח מצוות עשה הם רמ"ח אברים - המשכת החיים בהם על ידי השס"ה גידים ◇ מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם - הגבהת הקומה למקום שאין בו ריח של חטא

כעצמים בבטן המלאה ..... תקמו

תורה "עץ החיים" - פקודין דילה "פירותיה" ◇ יציאת מצרים עד מתן תורה - בירור היות העולם "רשות היחיד" ◇ חיבור אתון דשמע ישראל עם אתון דבורן שם כבוד מלכותו ◇ חיבור התורה שבכתב עם תורה שבעל

פה ◇ כעצמים בבטן המלאה - צירוף רמ"ח פקודין דעשה ◇ ישראל
קבלו את כח ה"נעשה ונשמע" מעשו וישמעאל ◇ עשו וישמעאל - ים
ומדבר ◇ השמיעה משגת דברים שאינם נתפסים בראיה ◇ בעבור
אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים

בין המצרים

רחמנא לבא בעי ..... תקסא

בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ ◇ יצר הרע שנתן עיניו
במקדש והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו ◇ גזירת החורבן מעין המיתה
שנקנסה בחטא עץ הדעת ◇ ראשונים עדיפי כי לבם היה טוב ואחרונים
להיפך ◇ שרש החורבן מחסרון שלימות המעשים באהבה
וביראה ◇ פגם בכח האהבה ויראה - חסרון התפשטות הדעת
בקצוות ◇ נתמלאה סאתם בחטא המרגלים - "עם תועי לבב" ◇ הגזירה
שלא יכנסו לארץ - שלא יושלם גילוי ה' אחרונה שבשם הוי"ה ◇ נטיית
הלב אחר צד שני נובע מחסרון הדבקות כלפי מעלה ◇ כיריעות שלמה -
שליבי לשמים

השגת גדלות רק מתוך עמידה בנסיון ..... תקעה

אתם בכיתם בכיה של חנם ואני אקבע לכם בכיה לדורות ◇ חטאם של דור
המדבר נתפס רק בחיצוניות קומתם ◇ כלל ישראל רצו להישאר במדבר
במדרגת "יונק" ◇ הבכיה לדורות על השגת מעלת ארץ ישראל כדמעיקרא
מתוך יסורי הגלות ◇ תנאי קודם להשגת כל מעלה הוא שיהיה המבט על
הדברים כראוי ◇ הקדמת פה לעין - העמדת שאלה ובירור שמקלקלת את
המבט האמיתי

תמוז ואב חמש כנגד חמש ..... תקפד

גזירת הגלות בתורת עונש או לתכלית שיתוספו עליהם גרים ◇ חמשה
דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה
באב ◇ הילוך בתמוז ושמיעה באב ◇ סילוק הנבואה בחורבן הבית הוא
"תוספת" על סילוק התורה ◇ נבואה מסטרא דתורה שבכתב ונבואה
מסטרא דתורה שבעל פה ◇ הפגיעה בחוש ההילוך והשמיעה - חסרון
בנטיית הילוכי הגוף על פי המושכלות ◇ פגם הנבואה - פגם
הלבושין ◇ קצר המצע מהשתרע חסרון כח האהבה - פגם המרגלים בכח
היראה ◇ ביטול התמיד כדי להעמיד צלם בהיכל - הפקעת קישור בי"ע

באצילות ◇ לא בירכו בתורה תחילה - חסרון "כבוד התורה" המתגלה בקדש הקדשים דהאדם ◇ מחמת החטא נקבע דתפיסת היחוד תתברר מתוך מהלך של גלות

ביאורי ענינים

לא טוב היות האדם לבדו - **תקצט** ◇ סוכתה של סדום - **תר** ◇ מצות הקהל חד חרוב - **תרא** ◇ שינה בכסלו - **תרנ** ◇ ענין מחצית השקל - **תרו** ◇ פורים דפרזים ודמוקפין - **תרז** ◇ עמלק הפך יקר לקרי - **תרט** ◇ פרעה בערף ומצרים במצר הגרון - **תרי** ◇ ואשא אתכם על כנפי נשרים - **תריא** ◇ ויהי באשמרת הבוקר - **תריג** ◇ לב טוב הוא הבית קבול לתורה - **תריד** ◇ משה ידבר והאלקים יעננו בקול - **תרטו** ◇ ונהי בעינינו כחגבים - **תריז** ◇ גלות אדום וגלות ישמעאל - **תריח** ◇ הפרד נא מעלי - **תריט** ◇ מי זאת עולה מן המדבר - **תרכא**

ציונים ומראי מקומות במקומות רבים בספר זה לא נאמרו מפי מו"ר שליט"א ונוספו לפי הבנת הכותב

הציונים לספרא דצניעותא ולביאור הגר"א שעליו הינם לפי סידור הדף של ספרא דצניעותא עם ביאור הגר"א דפו"ר בהוצאת וילנא והורודנא.

הציונים לספר יצירה הינם לפי סדר הדפים של ספר יצירה עם ביאור הגר"א בהוצאת ר"ש לוריא.

ציוני הדפים לתקוני זהר ולבאור הגר"א על התיקונים, הינם לפי סדר הדפים של תקוני זהר עם ביאור הגר"א (הוצאת וילנא).

הציונים לביאור הגר"א על ההיכלות הינם לפי סדר הדפים שבספר יהל אור [הנדפס כיום בתוך ספר שערי זהר].

הציונים לזוהר חדש הינם לפי סדר הדפים של זהר חדש בהוצאת הר"ר מרגליות זצ"ל [הנדפס בהוצאת מוסד הרב קוק].

ימים
נוראים

כח השופר לעזר את זכרון הכרובים

ברוגז רחם תזכור שיחזרו הארון והכרובים למקומן

איתא בפסיקתא (ל"ט) על הפסוק "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו" מהו בכסה וכו' דבר אחר בראש חודש שיש בו חג הסוכות וכו', וצריך להבין מה השייכות של תקיעת השופר עם חג הסוכות.

לשון הפסוק בחבקוק (ג' ב') ה' שמעתי שמעך יראתי ה' פעלך בקרב שנים חייהו בקרב שנים תודיע ברוגז רחם תזכור. ויעויין בפירוש הגר"א שם שמפרש (בפירוש השני) וזה לשונו:

ד"א שמעתי זה יציאת מצרים כמ"ש וישמעו כי פקד ה'. שמעך זה מתן תורה, ואמר שמעך ששמעו מפה של הקב"ה, והן כנגד פסח ועצרת. פעלך היינו לוחות שניות שנתנו ביום"כ, וביקש הנביא בקרב חייהו כבראשונה. בקרב שנים תודיע הוא בנין בית המקדש, ונבנה בסוכות כמ"ש בשיר השירים. ברוגז הוא סוד הכרובים כמ"ש בז"ח פ' תרומה.

רחם תזכור שיחזיר הארון והכרובים למקומן, והוא נגד ר"ה שהוא יום הדין, ואז ג"כ ברוגז רחם תזכור כמ"ש בזוהר כשתוקעין ממתקין הדינים ומעורר הרחמים, והיינו יום הזכרון שנתעורר הרחמים וזהו רחם תזכור.

ומבואר בדבריו דבשעה שיש כביכול רוגז למעלה, וצריך לשכך את אותו הרוגז, יש לשיכוך זה שייכות עם זכרון הכרובים, ולזה מתייחסת הבקשה של "רחם תזכור" - שיחזרו הארון והכרובים למקומן. וביום ראש השנה שהוא יום של דין ו"רוגז", כלל ישראל - בתקיעת השופר - מעוררים את הרחמים וממתקים את הדין, והוא על ידי זכרון הכרובים שמונח בתקיעת שופר, ותקיעה זו מתעוררת את הבקשה של "רחם תזכור" - שיחזרו הארון והכרובים למקומן. וכל זה צריך הסבר.

ויעויין בזהר חדש תרומה (מ"ב ע"ב) שמציין שם הגר"א דאיתא בזה הלשון:

בחנוך אתכליל דיוקנא דעלמא טמירא, איהו כורסיא דמאריה, עביד שליחן בעלמא. כד עלמא בדינא נפק ואיקרי מטטרו"ן, רבון על כל חיילין עילאין. וסבא איהו נער. עאל מעלמא לעלמא, ואתיישבא רוגזא. דיוקנא דא אתפרס בפריסו כפורתא, ואתציירין ביה בההוא פריסו תרין דיוקנין, חד דכר וחד נוקבא, וקיימין תרי רביין עולמין רחמינ, ברחימו דביקאן דא בדא.

ומפורש בדבריהם דהמראה של התחתונים העומדים כבני זוג עם העליונים - "תרי רביין עולמין רחמינ ברחימו דביקאן דא בדא" - בכוחו לשכך את הרוגז ולעורר רחמים בשעת הדין.

וזה שכתב הגר"א דהבקשה לעורר רחמים ולשכך את הרוגז בשעת הדין היא על ידי זכרון מראה הכרובים - היינו מראה התחתונים בהיותם עומדים בחביבות ובחיבור עם העליונים, וזהו תוכן הבקשה שיחזרו הארון והכרובים למקומן.

בתקיעת שופר הפתיחה להארת פנים של מעלה - ההשוואה שבין הנותן למקבלים

והנה מבואר בחז"ל (זהר חלק ב' קפ"ד א' ב') דה"פתיחה" לכפרה של יום הכפורים היא בתקיעת שופר של ראש השנה, עיין שם שביארו הענין בזה - דהפניה של העליון כלפי התחתונים נתלית בפניה של התחתונים כלפיו¹, ופניית התחתונים כלפי העליון היא בתקיעת שופר. והכי איתא התם:

וכד מתערי ישראל לתתא בשופר, ההוא קלא דנפיק משופר בטש באוירא וכו' ואשכח אתערותא דרחמי וכו' ואי תימא היך יכיל קלא דלתתא או אתערותא דלתתא לאתערא הכי נמי, תא חזי עלמא תתאה קיימא לקבלא תדיר, והוא אקרי אבן טבא, ועלמא עלאה לא יהיב ליה אלא כגוונא דאיהו קיימא, אי איהו קיימא בנהירו דאנפין מתתא כדין הכי נהרין ליה מעילא, ואי איהו קיימא בעציבו יהבין ליה דינא בקבליה, כגוונא דא עבדו את יי' בשמחה, חדוה דב"נ משיך לגביה חדוה אחרא עלאה.

ומבואר שם שבעת שכלל ישראל תוקעין בשופר, הרי הם מכוונים בזה את פניהם כלפי מעלה ומסתכלין ביושר, וכנגד זה גם הפנים של מעלה מביטים עליהם ביושר. וכשהם

ה. וכדכתיב ה' צלך על יד ימינך, ודרשו רז"ל מהו ה' צלך - כצלך, מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך, ואם אתה בוכה הוא בוכה כנגדך, ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מוסברות אף הוא נותן לך כך. אף הקדוש ברוך הוא ה' צלך, כשם שאתה הוה עמו, הוא הוה עמך. ועיין בנפש החיים (א' ז') שביאר ענין זה, ומביא על זה את מאמרם בזהר הנזכר למעלה.

סוכות

ויבא יעקב שלם בשמיני עצרת

בסוכות אשתזיבו מן מקטרגא

בחז"ל (רעיא מהימנא פרשת אמור) דרשו את כל מעשה הברכות של יעקב ועשו כ"מעשה אבות סימן לבנים" לגבי הדין דראש השנה ויום הכפורים - עד היום טוב דסוכות. ואיתא שם שהדורון שהיה יעקב משלח לעשו, זהו השעיר לעזאזל דיום הכפורים, [ונשא השעיר את כל עוונותם - עוונות תם]. ולאחריו - "וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה ויעקב נסע סוכותה", שזהו בחג הסוכות, וכמו שאמרו שם בזה הלשון:

כיון דיתבו בסכות הא אשתזיבו מן מקטרגא וקודשא בריך הוא חדי בבנוי.

ולמדנו מדבריהם דגם אחר המחילה דיום הכפורים, וגם אחר שילוח השעיר לעזאזל, עדיין צריך הצלה ושמירה מעשו, ורק - "כיון דיתבו בסכות אשתזיבו מן מקטרגא".

ובאמת דלפי זה נמצא דיש בכאן נקודה שצריכה ביאור, דהלא בין יום הכפורים לסוכות יש ארבעה ימים, ואם איתא דגם לאחר יום הכיפורים צריך עדיין לשמירה, מהו באמת כח השמירה בימים אלו. ויעויין ברמ"א (סוף סימן תרכ"ד) שבד' ימים הללו אין אומרים תחנון, וכתב על זה הגר"א שם, משום דימים הללו יום טוב כמו יום הכפורים במקצת. [וכעין זה איתא במגיד מישרים (אמור) שאמר לבית יוסף שבימים הללו יש התנוצצות הארה דיום הכפורים]. ומביא על זה הגר"א שם דזהו שדרשו חז"ל ולקחתם לכם ביום הראשון - ראשון לחשבון עוונות.

ובאמת בפסוק בשיר השירים (ג' א') כתיב - על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי וכו'. כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי. אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי וכו'. ופירש שם הגר"א בזה הלשון:

בקשתי וכו' אמר כאן חמשה פעמים בקשתי, הם חמשה בחינות, ואבדה מהם ה' דברים שהיה בהם, והם ענני כבוד, והשכינה ששכן בהר, והתורה, והלוחות, ורוח הקודש שהיה

בהם וכו'. מצאוני השומרים, פי' הם הכהנים השומרים את משמרת ה'. הסובבים בעיר, הם הלויים שעברו משער לשער והרגו איש את אחיו. את שאהבה נפשי ראיתם, פי' אתם שלא חטאתם כלל הראיתם אתם את שאהבה נפשי, והוא קאי על רוח הקודש, אם יש בכך רוח הקודש.

כמעט שעברתי מהם, פי' לא היה זמן מרובה אלא זמן מועט. עד שמצאתי את שאהבה נפשי, פי' שחזרה לי רוח הקודש, והוא אחר יוה"כ. אחזתיו את הלוחות ולא כמו הראשונות שלא יכולתי לאחוז. ולא ארפנו מן התורה וכו'. עד שהבאתיו אל בית אמי, הם ענני כבוד שגם זה חזרה לי, ואל חדר הורתי הוא קה"ק ששם השכינה וכו'.

ומפורש דמעת ש"מצאתי את שאהבה נפשי" - ביום הכפורים, עד העת ש"הבאתיו אל בית אימי" - בחג הסוכות, הרי דבזמן שביני וביני - "אחזתיו ולא ארפנו". והיינו דהיה צריך כביכול "לאחוז - ולא להרפות" באותו הענין ש"מצאתי" ביום הכפורים, [וכמו שכתב הגר"א שהיא האחיזה בלא רפיון בלוחות שחזרו להם ביום הכפורים].

וכלומר דמיום הכפורים עד סוכות יש איזה גדר של "אחיזה" בכח המחילה דיום הכפורים, עד הגיעם לזמן ד"ועקב נסע סוכותה" - שבו "הבאתיו אל בית אמי וחדר הורתי", ועיין.

יעקב היה מתפחד מעשו ומשלח לו דורונות עד הגיעו לארץ כנען

והנה עוד יש להתבונן בהני קראי, דלכאורה מפורש דהשלב של "ועקב נסע סוכותה" אינו ה"גמר", אלא יש אחריו עוד המשך - "ויבא יעקב שלם עיר שכם", וחלק זה לא נתפרש בדבריהם ז"ל איך הוא נדרש במערכת המועדים דירחא שביעאה. ובמקום אחר (תיקוני זהר ס"ב ע"ב ובביאור הגר"א שם טור ג' ד"ה ובסוכות ויבא יעקב) מפורש סדר הגאולה שיהיה לעתיד לבא - דבפסח יהיה "הרמת קרנם של ישראל", ובשבועות תהא היציאה מהגלות, ובסוכות יבואו לירושלים כמו דכתיב "ויבא יעקב שלם". ומפרש שם הגר"א בזה הלשון:

ובסוכות יבואו לירושלים וכמ"ש ויעקב נסע סוכותה כו' ויבא יעקב שלם והוא סוכת שלם מלכי צדק מלך שלם.

והיינו דלפי הסדר שנרמז כאן, השלב שלאחר היציאה מהגלות בחג השבועות הוא ביו"ט דחג הסוכות - שבו יבואו לירושלים, אולם לא נרמז בחז"ל היאך מתקיים ענין זה בסוכות בפרטות.

והנה יעויין בפירוש הרמב"ן על התורה שם שכתב וזה לשונו:

ולפי דעתי אמר הכתוב כן, כי בסוכות היה מתפחד מעשו וכו' ועד היותו בארץ כנען לא שקט לבו, כי אז ידע שלא יגע בו כי אביו קרוב משם, או שיעזרוהו אנשי הארץ כי

אביו נשיא אלהים בתוכם, או שזכות הארץ תצילהו, ולכן אמר עתה שבא שלם אל ארץ מגורי אביו וכו'.

ואמרו בבראשית רבה כל אותן החדשים שעשה יעקב אבינו בסוכות היה מכבד את עשו באותו הדורון, כי היה מתירא ממנו שם ומשלח לו כאותו הדורון בכל חדש וחדש, או פעם אחת בשנה.

ומפורש ברמב"ן דגם בעת שהגיע יעקב לסוכות - שעל זה אמרו ברעיא מהימנא "כיון דיתבו בסוכות הא אשתזיבו מן מקטרגא וקודשא בריך הוא חדי בבנוי" - מכל מקום היה יעקב עדיין מתפחד מעשו ולא שקט לבו, ולכן שלח לו דורונות - דוגמת הדורונות ששלח לו מקודם [שלפי דרשת חז"ל הוא ענין השעיר לעזאזל וכנ"ל], עד היותו בארץ כנען - ובא שלם עיר שכם, דשם כבר לא פחד ממנו, וכפי הטעם השלישי שכתב הרמב"ן הוא משום שבטח בזכות הארץ שתצילהו.

והיה במשמע דההופעה של זה אצלנו היא בשמיני עצרת, דאמנם בסוכות "אשתזיבו מן מקטרגא וקודשא בריך הוא חדי בבנוי" אבל מכל מקום צריך אז להקרבת השבעים פרים - כנגד שבעים אומות, וכמו שאמרו בגמ' סוכה (נה:) עיין שם, וזהו ממש כענין הדורון שהיה משלח יעקב לעשו מחמת שפחד ממנו, ואימתי בא "יעקב שלם עיר שכם" - הוא בשמיני עצרת, ושם כבר אין "שילוח דורונות" - הקרבת פרים כנגד האומות, אלא פר ואיל כנגד ישראל לבד.

וכפי המבואר ברמב"ן זהו מכת זכותא דארץ ישראל. ועיין בדברי הגר"א בשיר השירים שם שמפורש בדבריו דפסוק הרביעי הוא כנגד ביאת הארץ שבו נשלם הכל, והוא כנגד שמיני עצרת, עיין שם.

ובאופן דאחר ש"מצאתי את שאהבה נפשי" - "אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו - שתי הבאות - אל בית אמי ואל חדר הורתי", והם דרגא דסוכות ודרגא דשמיני עצרת, דסוכות הוא עדיין בגדר "הבאתיו אל בית אמי", ובית הוא מקום שיש בו שייכות לעבדים ושפחות, עד הכניסה השניה - ל"חדר הורתי" - ששם אין נכנסים אחרים.

אבל שמיני עצרת שבו אמר הקב"ה לישראל עשו לי סעודה קטנה שנאכל אני ואתם, היינו שבו ישראל מיוחדים לו לגמרי, זה ה"הבאה" אל חדר הורתי - שאינו מקום לאחרים, ולכן אין בו אלא הקרבה של פר ואיל - כנגד ישראל לבדם.

וכלומר דה"ויבא יעקב שלם עיר שכם", יהיה נדרש כלפי שמיני עצרת, ומה שכתב הגר"א בתיקונים הנזכר לעיל - ובסוכות יבואו לירושלים כו' ויבא יעקב שלם והוא סוכת שלם מלכי צדק מלך שלם, יתפרש לפי זה על ה"גמר" דחג הסוכות - בשמיני עצרת. [דשמיני

חנוכה

להעבירם מחוקי רצונך

מנורה כנגד חלק המעשים - עיקר גזירת יון לבטל מעשי המצוות

בחז"ל (מדרש רבה נשא י"ד י) דרשו על קרבנות הנשיאים בזה הלשון:

פר אחד בן בקר וגו' שלשה מיני עולה אלו למה, כנגד ג' כתרים שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל על זאת, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות. כתר תורה זה הארון שכתוב ועשית עליו זר זהב סביב. כתר כהונה זה מזבח הזהב שכתוב בו ועשית לו זר זהב סביב. כתר מלכות זה השלחן שכתוב ויעש לו זר זהב סביב.

שעיר עזים וגו' כנגד שם טוב הוא המעשה, כמה דתנינן לא המדרש הוא עיקר אלא המעשה, לפי שהמעשה הוא מכפר על האדם כהוא דתנינן תשובה ומעשים טובים כתריס בפני הפורענות, ואותו כתר הוא כנגד המנורה לקיים מה שנאמר כי נר מצוה ותורה אור. למה נקראת התורה אור שהיא מאירה את האדם מה יעשה, ולפי שהתורה מלמדת את האדם כיצד יעשה רצון המקום לפיכך שכר התלמוד גדול, וגדול המעשה יותר מן העושה שנא' והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם.

ולהדיא בדבריהם דענין המנורה עומד כנגד חלק המעשה, והוא ה"כתר שם טוב" שעולה על גבי שלשה כתרים האחרים, וכלשונם ז"ל - המדרש עיקר אלא המעשה, והדברים צריכים ביאור.

עוד יש להביא את דברי הגר"א (יהל אור בליקוטים ל"ט ע"ב ד"ה ענין חנוכה ופורים ובביאורו לתקוני זהר ס"א טור ד') דשמונת ימי החנוכה הם כנגד ההלל שנחסר במועדים, וכבר ביארנו את דבריו בסגנון זה - דעיקר ההלל דחנוכה הוא כנגד מה שנחסר ביציאה ממצרים - שתכליתה הוא המתן לוחות בסיני, וכמו שאמר הכתוב "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", ומאחר שבחטא העגל נפסדו לוחות הראשונות, נמצא דנפל חסרון בעצם היציאה ממצרים.

ולשון הרמב"ן בספר המצוות (שרש ד'):

אבל הקשו לבם וטעו אחרי האותות כאשר עשה פרעה שנקרא בזה קשה לב, וכתוב אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך וכו' ובעבור הענין הזה אמר במעשה העגל ראיתי את העם הזה והנה עם קשה עורף הוא, יאמר כי הטעות אשר נכנס בלבם בתועלת עבודה זרה בכוחות העליונים, קשים הם לעזוב אותו וכו'.

ומפורש בדבריו דבחטא העגל נתגלה שלא נשלמה יציאתם ממצרים, ונשאר בנפשם איזה בחינה של קשיות הלב דפרעה, וזהו עצם החסרון שבהלל דפסח.

וכמו כן - לוחות שניות שירדו ביום הכפורים כד נתכפר להם חטא העגל, לא היו באותה מדרגה דלוחות ראשונות, והיינו דהכפרה לא נשלמה אז, והוא ענין חסרון ההלל דיום הכפורים. וכן חסרון ההלל דראש השנה שעומד כ"הקדמה" ליום הכפורים כידוע מדברי הרמב"ן (ויקרא כ"ג כ"ד) הוא מטעם זה.

וכלל הדברים דהמועד של חנוכה עומד להשלים את החסרון שחל ביציאה מגלות מצרים בחטא העגל. וקודם שניכנס לביאור הענין נראה להקדים ולהביא את דברי הגר"א בביאורו לחבקוק (ג' ט"ז) על הפסוק שמעתי ותרגז בטני לקול צללו שפתי יבוא רקב בעצמי ותחתי ארגז וכו'. שפירש שם הגר"א דהאי קרא הוא כנגד ארבע גלויות, וזה לשונו:

שמעתי ותרגז בטני כו' הוא נגד גלויות וכו'. ותרגז בטני הוא גלות בבל כמ"ש מדן נשמע נחרת סוסיו. לקול צללו שפתי הוא גלות מדי וכו'. יבא רקב בעצמי הוא גלות יון שהי' אז על מכונם, וגם המצוות נקראו עצמות וכמ"ש ותהי עוונותיכם על עצמותיכם, ועיקר גזירת יון הוא על המצוות. ותחתי ארגז הוא גלות אדום וכו'.

ומבואר מתוך דבריו דהגם שבמטבע על הנסים נזכרו שני עניינים - "להשכיחם תורתך", "ולהעבירם מחוקי רצונך", מכל מקום עיקר תכלית גזירותיהם של היונים היה כדי לבטל מהם את מעשי המצוות.

קטרוג יון לעורר את חטא העגל - "אבדתם נעשה"

איתא בחז"ל (מדרש רבה בראשית ב' ד') על הפסוק והארץ היתה תהו ובהו וכו':

וחושך זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל וכו'.

ובפירוש רש"י על המדרש שם איתא דמה שאמרו להם "כתבו לכם על קרן השור" היינו שרצו שיוודו ישראל דהכשלון של חטא העגל הוא "חסרון בעצם", ומחמת חטא זה הפסידו את חלקם באלקי ישראל.

ובמדרש רבה (יתרו פרשה כ"ז ט') איתא:

ד"א שמעו דבר ה' משל למלך שאמר לעבדיו שמרו לי ב' כוסות הללו והיה דיאטריטא א"ל הוי זהיר בהם, עד שהוא נכנס לפלטיין היה עגל אחד שרוי על פתח הפלטיין, נגח העבד ונשבר אחד מהם והיה העבד עומד ומרתית לפני המלך, אמר לו למה מרתית, אמר שננחני עגל ושבר אחד משני הכוסות, א"ל המלך א"כ דע והזהר בשני.

כך אמר הקדוש ברוך הוא, שני כוסות מזגתם בסיני, נעשה ונשמע, שברתם נעשה עשיתם לפני עגל הזהירו בנשמע, הוי שמעו דבר ה' בית יעקב.

ומפורש בדבריהם דעיקר הכשולון והפגם דחטא העגל היה בחלק המעשה - "אבדתם נעשה", ומאחר שנתבאר לך לעיל דגלות יון באה לתקן הפגם דחטא העגל, [ולכן ההלל דחנוכה משלים את מה שנחסר בפסח ראש השנה ויום הכפורים וכן"ל], הרי למדנו ממילא דהוא מתייחס בפרט לנקודת המעשה.

והנה אחר הכפרה על חטא העגל נצטוו על המשכן, ואהא כתיב (שמות ל"ח כ"א) אלה פקודי המשכן משכן העדות, ודרשו חז"ל (הובאו דבריהם ברש"י שם) עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם. וביאור הדברים דהנה המשכן הוא "עולם קטן" דכל מה שקיים בעולם ישנו במשכן. והמשכן הוא מקום המיוחד לעבודה, ונמצא דבמהלך זה של עולם קטן המשכן מברר דכל מציאות העולם אינו אלא "צורך עבודה".

ומהשתא מאחר דחטא העגל היה האיבוד של חלק ה"נעשה", ממילא העדות על כפרת האי חטא הוא - במה שניתן להם המשכן לברר דכל אמיתות מציאות העולם באמת הוא בהיותו מקום לקיום של "נעשה", ואינו אלא רק מקום להעמדת עבודה כלפי מעלה.

וידוע דחטא העגל הוא מהדורא תנינא דחטא אדם הראשון, וכלשון הכתוב - "והמה כאדם עברו ברית". ולהמתבאר יש לפרש הדברים כך, דהנה בבריאת האדם כתיב - ויקח ה' אלקים את האדם ויניחם בגן עדן לעבדה ולשמרה, ודרשו חז"ל (תקוני זהר ק"א ע"א):

לעבדה בפקודין דאורייתא דעשה דאיהו זכור דכר, ולשמרה בפקודין דלא תעשה דאיהו שמור נוקבא, את האדם דהוה בדיוקנא דאורייתא, דא"ת לרבות אורייתא דאתיהיבת לאדם מא' ועד ת' וכו'.

כלומר דהמכוון בבריאת העולם הוא שישמש מקום הראוי לחיי האדם באופן שאין בו אלא מציאות של קיום המצוות ולימוד התורה, ומלבד זה אין בחייו בגן עדן כלום.

ובחטאו של אדם הראשון כתיב ותפקחנה עיני שניהם, ודרשו על זה חז"ל (זהר חלק ג' רס"א ע"ב ועיי' גם בחלק א' ל"ז ע"ב) שפקיחת עיניהם היתה - "למחזי בעפושא דהאי עלמא". ותוכן

פורים

מלחמה בעמלק בבה התפילה

קריאת המגילה כנגד הצעקה והתפילה

בסוף המגילה כתיב - "לקיים את ימי הפרים האלה בזמניהם כאשר קיים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קיימו על נפשם ועל זרעם דברי הצומות וזעקתם". ובבית יוסף (תרפ"ו) מביא משבלי הלקט בשם רש"י שפירש בזה הלשון:

על דבר הצומות והצעקות שעברו עליהם בימי המן קיבלו עליהם ימי הפורים לזכר להם לדורות הנס וכו'.

ולכאורה יש בדבריו הללו קושי, דפשטות הדברים היה נראה שקביעות המועד של פורים הוא לזכר הנס וההצלה, ולא לזכר הצומות והצעקות שעברו עליהם.

ועיין גם בפירוש הגר"א על אתר שמפרש על דרך זו - דהקביעות של קריאת המגילה מתייחסת לצעקה והצומות שבזמן הגזירה, שכתב וזה לשונו:

וכאשר קבלו דברי הצומות וזעקתם כשהיו בצרה, כן קבלו עכשיו את המגילה.

וכדבריו יש משמעות גם בדברי רש"י במסכת מגילה (ד) על מה דאיתא התם אמר רבי יהושע בן לוי חייב אדם לקרות את המגילה ביום ולשנותה בלילה, ופירש רש"י שם (ד"ה ולשנותה) זכר לנס שהיו צועקים בימי צרתם יום ולילה. וזה מתאים עם דברי הגר"א הנזכרים - דתקנת קריאת המגילה היא כנגד הצעקה. אלא שצריך להבין באמת במה קריאת המגילה עומדת כענין שמקביל לצעקה שהיתה אז.

וגוף דברי הגר"א נראה דשייכי למה שכתב בפירושו לשיר השירים (ב' י"ד) על הפסוק יונתי בחוגי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעיני את קולך וכו'. ומבואר שם בגר"א שפסוק זה מדבר על כלל ישראל כשעמדו לפני קריעת ים סוף. ומה שכתוב

"הראיני את מראיך" היינו שאמר להם הקב"ה - כשם שראיתכם עומדים בנסיון כשאמרתי "וישובו לפני פי החירות", כך אני רוצה לראותכם עומדים בעוד נסיון של קריעת ים סוף.

ומה דכתיב "השמיעיני את קולך" היינו שאמר להם הקב"ה כשם ששמעתי את קולכם בזעקה ובתפילה - ויצעקו בני ישראל אל ה', כך אני רוצה לשמוע שוב את אותו הקול בשירה שתשירו על הנס דקריעת ים סוף. הרי לנו דב"שירה" על הנס "נשמע" אותו הקול של הזעקה שהיה מקודם - בעת הצרה.

ועל דרך זו יש להבין את דברי הגר"א באסתר, דהלא נתבאר בגמ' שלקריאת המגילה יש גדר של קריאת הלל ושירה, וכמו שאמרו בגמ' (מגילה יד.) קרייתא זו הלילא, [ויש מהראשונים (עיין מאירי מגילה י"ד ע"א, הובאו דבריו גם בברכי יוסף ובשערי תשובה תרצ"ג) שכתבו דמי שאין לו מגילה חייב לקרות את ההלל, מאחר שחסר לו ההלל דקריאת המגילה]. ועוד אמרו בגמ' מה עבדות לחירות אמרינן שירה, ממיתה לחיים לא כל שכן. ומבואר כנ"ל - דקריאת המגילה יש בה גדר של שירה.

וכפי המבואר בדברי הגר"א בשיר השירים שם - אותו הקול של הזעקה והתפילה שהיה בעת הצרה, מתקיים אחר כך בציור של שירה על הנס וההצלה. וכמו כן הוא בנידון דידן - דאותו קול של הצעקה בעת צרה, מתקיים בתקנת ההלל והשירה דקריאת המגילה.

ועדיין גופם של דברים צריך לתוספת הסבר.

התפילה היא עיקר במלחמה עם עמלק

מנהג כלל ישראל על פי תקנת קדמונים להתענות קודם לפורים, וצום זה נקרא בשם "תענית אסתר". והטעם לתקנה זו מבואר בראשונים - דכיון שיצאו למלחמה בי"ד באדר, מסתמא צמו קודם המלחמה, וזכר לזה קבעו תענית לדורות.

ויש מקום להתעורר - דהרי מלחמה היתה גם בחנוכה, שיצאו החשמונאים להלחם עם היונים, ומסתמא גם אז התענו כשיצאו להילחם, ולמה בחנוכה לא תקנו צום זכר למה שהתענו אז.

ומשמע מזה דהעסק של התפילה שהיה בפורים נוגע לעצם הנס, ולכן אחר כך בהצלה נקבע זכר גם לזה. מה שאין כן בחנוכה - אף שמסתבר דגם שם היה תפילה, מכל מקום אין זה אלא מדין בקשת צרכיו, ולא כמו בפורים שהתפילה היתה "מרכז" בגוף ההצלה דפורים.

ובאמת שגם במלחמה הראשונה שהיה לכלל ישראל עם עמלק נתפרש בקראי ענין תפלתו של משה רבינו. ופשטות הדברים דאין זה מצד גדרי בקשת צרכים בעלמא, אלא שהוא חלק מצורת המלחמה.

ואכן מפורש בחז"ל דבשעה ששלח משה את יהושע להלחם בעמלק, היו "שתי מלחמות" - יהושע נשלח להילחם בהם למטה, ומשה נלחם בהם למעלה. ותוכן הדברים מתאים למה שדרשו חז"ל במקום אחר (אסת רבה י"ג) על הפסוק "כי מחה אמחה את זכר עמלק", "מחה" בעולם הזה ו"אמחה" לעולם הבא. ואין כאן המקום להרחיב איך שייך שיהיה מקום לעמלק בעולם הבא, אבל הא מיהת מבואר בדבריהם דהמלחמה שיש עם עמלק שייכת גם "למטה" וגם "למעלה".

כח עמלק מגיע עד נקודת הראשית - החכמה תחיה בעליה

כתיב (במדבר כ"ד כ') "ראשית גוים עמלק", ופשוט וברור שה"ראשית" שמדובר בה כאן אינה מתפרשת רק כלפי מה שעמלק היה הראשון שנלחם בישראל כפשוטו, [דכלפי זה אפשר שהיה ראוי להחשיב את השיעבוד של המצרים בישראל כה"ראשית"]. אלא המכוון בזה הוא - דהמלחמה של עמלק נוגעת עד למעמקים של נקודת ה"ראשית".

ולפרש הדברים נראה כך, הנה כתיב (בישעי' י"ד כ"ט) משרש נחש יצא צפע, ודורשי רשומות דרשו דצפ"ע הוא עמל"ק - חושבנא דדין כחושבנא דדין (עיין בדרושים נחמדים למהר"ם שיף בסוף חולין וכן כתב גם החיד"א). כלומר דאותו עסק שהיה לאדם הראשון עם הנחש, הוא העסק שהמשיך אחר כך לכלל ישראל עם עמלק.

וכשלוך אדם הראשון בפיתויו של הנחש, מתייחס לאותה נקודה ששייכת להראשית, דהנה אדם הראשון בעת שנברא היה מגע לקומתו עד הגובה ד"מקור החיים", [שהשיג את קומת ה"חיה" שבנפש כמבואר בנפש החיים (כ' י"ז) עיין שם], ומחמת כך היה מיועד לחיים שאין בהם מיתה והפסק. ופיתויו של הנחש היה לנתק את המגע של הקומת אדם ממקור חיים, ולפעול על ידי זה את פסיקת החיים.

והנה בתרגום ירושלמי על הפסוק בראשית ברא אלקים וכו' מתרגם בראשית - "בחוכמא", דהיינו שנקודת ה"ראשית" היא ענין החכמה. וכתיב והחכמה תחיה בעליה, דהיינו שבנקודת החכמה - "חיה", מונח השייכות עם "מקור החיים".

ואדם הראשון שהיה מחובר למקור החיים, דהיינו שהשיג את מדרגת החכמה שבנפש - "חיה", [וכמו שכתבו תלמידי הגר"א בשמו לפרש מטבע ברכת אשר יצר את האדם "בחכמה" - דעומק השלימות של יצירת האדם שייכת לנקודת החכמה שבקומתו].

פסח

כזיתא פסחא והלילא פקע אגרא

שירת ההלל ששרו ישראל בפסח מצרים אינה נמנית במנין השירות

התרגום בתחילת שיר השירים מונה עשר שירות ששרו ישראל - מהשירה של אדם הראשון בשעה שמחל לו הקב"ה על חובו בראשית הבריאה, עד השירה העשירית - היא השירה שעתידין לומר בני הגלויות כשיחזרו מהגלות לעתיד לבא. וזה לשון התרגום:

עסרתי שירתא אתאמרו בעלמא הדין וכו', שירתא קמיתא אמר אדם בזמן דאשתבק ליה חובתיה ואתא יומא דשבתא ואגן עלוי, פתח פומיה ואמר מזמור שיר ליומא דשבתא.

שירתא תנייתא אמר משה עם בני דישראל בזמן די בזע להון מרי עלמא ית ימא דסוף וכו', ושירתא עשיריתא עתידין למימר בני גלותא בעדן דיפקון מגלותא, דהכדין כתיב ומפרש על ידוי דישעיה נביא, דהכדין כתיב שירא הדין יהא לכון לחדוה כליל אתקדשות חגא דפסחא וכו'.

ולכאורה מפורש בדברי התרגום דהגם ששרו ישראל שירה בליל הפסח, מכל מקום שירה זו אינה נמנית בכלל העשר שירות, אלא היא נכללת בשירה דלעתיד לבא - "שירתא הדין יהא לכון לחדוה כליל אתקדשות חגא דפסחא". וצריך להבין מהו השינוי בגדרה של שירה זו משאר השירות, ומה הטעם שאינה נמנית במנין שאר השירות.

והנה שירה זו ששרו ישראל במצרים בליל ט"ו מפורש בביאור הגר"א לשיר השירים (ב') (ב) שהוא ההלל שאמרו בעת אכילת פסחיהם, ואהא כתיב "השיר יהיה לכם כליל התקדש חג", וכלשונו שם:

ואח"כ עת הזמיר הגיע שהוא השיר שאמרו באכילת פסחים כמ"ש השיר יהיה לכם כליל התקדש חג כו' ואז היה באותו זמן מכת בכורות.

ועיין עוד מה שאמרו בזהר (חלק ג' קמ"ט ע"א):

תא חזי בההוא ליליא דבעא קודשא בריך הוא לקטלא כל אינון בכורי כמה דאתמר בשעתא דרמש ליליא אתו מזמרין לזמרא קמיה אמר לון לאו עידן הוא דהא שירתא אחרא מזמרין בני בארעא וכו'.

ובהגהת מהרח"ו שם (אות ב') כתב דה"שירתא אחרא שמזמרין בני בארעא", הוא - הלל דאכילת פסחים. ועכ"פ כפי המתבאר לעיל - שירת הלל זו אינה נמנית בכלל ה"עשר שירות", אלא דהיא שייכת לאותה השירה שעתידה להיאמר לעתיד לבא - בזמן קיבוץ הגלויות, ומצד זה יש לה שייכות עם השירה העשירית.

ולכאורה גם מדברי הגר"א בשיר השירים עולה דשירה זו אינה כשאר השירות, דיעויין מה שפירש שם להלן (פסוק י"ד) על הפסוק יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאווה:

ואח"כ אמר הקב"ה השמיעיני את קולך בשירה, כמו ששמעתי את צעקתך, כמ"ש ויצעקו בני ישראל אל ה'. וזהו עזי וזמרת יה ה', פי' כי מתחלה הוא עזי בעת צרה, שאתפלל אליו להושיעני. ואח"כ, אחר הישועה, הוא וזמרת יה, כלומר אזמר לו בתשבחות וכו'. כי קולך ערב, פי' שקולך ערב בשירה, כבר ערב לי מן השירה ששרו בליל פסח, כמ"ש השיר יהיה לכם כליל התקדש חג.

ומפורש בדברי הגר"א שהקב"ה גילה לכלל ישראל שהוא מתאווה לאותו הקול שנשמע בצעקתם מתוך העבודה במצרים - לשומעו עתה בשירה על הים. ומשום דכך היא המדה - דקול הצעקה העולה בעת צרה בתפילה, צריך להישמע שוב בעת הישועה בשירה. וכמו שהביא על זה הגר"א לקרא דעזי וזמרת יה השם ויהי לי לישועה.

אבל הא מיהת מפורש דהשירה ששרו בליל הסדר - "כי קולך ערב" - אינו יכול לעמוד כנגד הצעקה שצעקו בעת הצרה, ואין בו אלא "קול ערב", אבל לא קיום של "שירה".

וכך עולה לכאורה גם ממה שאמרו במדרש רבה (שמות רבה כ"ג א'):

אז ישיר משה, הה"ד נכון כסאך מאז. א"ר ברכיה בשם ר' אבהו אף על פי שמעולם אתה, לא נתישב כסאך ולא נודעת בעולמך עד שאמרו בניך שירה, לכך נאמר נכון כסאך מאז וכו'.

ומפורש דבשירה שאמרו בני ישראל בליל פסח - עדיין לא נכון כסאו של הקב"ה, ולא נודע על ידה בעולמו. ורק בשירה שאמרו בקריעת ים סוף - "אז ישיר משה" - רק בזה נכון כסאו. וגם מזה היה במשמע שהשירה ששרו כלל ישראל בליל פסח היא מגדר אחר.

שתי הבחנות בסיפור יציאת מצרים - הגדה לאחרים ונתינת הודאה ושבח למקום

כתב הרמב"ם (פרק ז' מהלכות חמץ ומצה):

מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן וכו'. ומנין שביליל חמשה עשר, תלמוד לומר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה, בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך וכו'. וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו הרי זה משובח.

ומפורש בדבריו דגדר החובה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בלילה זה, הוא מגדר "סיפור" ו"הגדה" לאחר - דרך שאלה ותשובה, ולפי דעתו של בן וכו'. וחובה זו היא מכלל מצות ד"והגדת לבנך".

אמנם ברעיא מהימנא (שמות מ' ע"ב) נראה שיש בזה גדר נוסף, שאמרו בזה הלשון:

פקודא בתר דא לספר בשבחא דיציאת מצרים, דאיהו חיובא על בר נש לאשתעי בהאי שבחא לעלמין. הכי אוקימנא כל בר נש דאשתעי ביציאת מצרים, ובהוא ספור חדי בחדוה וכו' ביה שעתא כניש קודשא בריך הוא לכל פמלייא דיליה ואמר לון זילו ושמעו ספורה דשבחא דילי דקא משתעו בני וחדאן בפורקני, כדין כלהו מתכנשין ואתיין ומתחברין בהדייהו דישראל, ושמעו ספורה דשבחא דקא חדאן בחדוה דפורקנא דמריהון וכו', וישראל בהוא ספורה יהבי חילא למאריהון כמלכא דאתוסף חילא וגבורתא כד משבחין גבורתיה ואודן ליה וכו'.

ומבואר דהסיפור בנסים ונפלאות שעשה הקב"ה לישראל במצרים אינו מדין "סיפור לאחר", אלא גדרו הוא - חובת כלל ישראל לשבח ולהודות למקום על הניסים וההצלה שעשה עימהם.

אמירת ההגדה מכח המצה - אמירת ההלל מכח הפסח

ועיין בגמ' פסחים (לו.) דאמר שמואל לחם עוני - לחם שעונין עליו דברים הרבה. ופירש רש"י שם - שעונין עליו דברים. שגומרים עליו את ההלל ואומרים עליו הגדה. אמנם בפירוש רבנו חננאל (שם קטו.) כתב - לחם עוני לחם שעונין עליו דברים. פי' אומר עליו הגדה מצה זו שאנו אוכלין כו'. ולא הזכיר את אמירת ההלל.

ואכן בגמ' (שם פה:) איתא אמר רב משום רבי חייא כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא. ולפי דברי רבנו חננאל הנזכרים לעיל נראה דבאמת אמירת ההגדה ואמירת ההלל נחלקים - דההגדה נאמרת על המצה, מה שאין כן אמירת ההלל שייכת לאכילת הפסח.

שבועות

כעצמים בבטן המלאה

תורה "עץ החיים" - פקודין דילה "פירותיה"

דרשו חז"ל (רעיא מהימנא פנחס רנ"ג ע"א) על הפסוק וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה וגו' בזה הלשון:

אמר רעיא מהימנא כגוונא דבכורים לאילן [כ"ה גי' הגר"א] וכו' הכי ישראל קדמונים ובכורים לקודשא בריך הוא מכל אומין דעלמא, הדא הוא דכתיב קדש ישראל לה' וגו'.

ובגין דא אתמר בהון תביא בית ה' אלקיך כו' ו' איהו נהר מאינון בכורים עלאין, וההוא נהר נפיק מעדן, ודא איהו דאורייתא תלייא ביה, וכד נפיק נפקי כל רזין דאורייתא, ובגין דאיהו אילנא דחיי אורייתא הדא הוא דכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה, ופקודין דילה דמיין לאיבא פרי דאילנין אצטריכו לאייתאה.

וכלל הדברים - דהתורה נקראת עץ החיים, ואותו "עץ" יש לו "פירות", ופירות אלו נקראים "ביכורים של תורה", ונצטוינו להביאם בחג השבועות לבית השם, וזהו תוכן ענינו של קרבן שתי הלחם.

וביתר ביאור - דה"פירות" של תורה הם המה המצוות, וכלשונם - "פקודין דילה דמיין לאיבא פרי דאילנין", וכן מבואר בדברי חז"ל בכמה מקומות (עיין בתיקוני זהר סוף תיקון נ"ב ושם קי"ב ע"ב). ובהאי יומא צוותה תורה לקחת את ה"פירות" של התורה ולהביאם בית השם, וכל ענין זה טעון הסבר.

יציאת מצרים עד מתן תורה - בירור היות העולם "רשות היחיד"

ידועים דברי הרמב"ן (ויקרא כ"ג ל"ו) שימי הספירה הם בגדר חול המועד שבין היום טוב דפסח ליום טוב דעצרת, וזה לשונו שם:

וצוה בחג המצות שבעה ימים בקדושה לפנייהם ולאחריהם כי כולם קדושים ובתוכם ה', ומנה ממנו תשעה וארבעים יום שבעה שבועות כימי עולם, וקדש יום שמיני כשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה.

והנה ידוע דבכל יום טוב יש איזה התנוצצות הארה של אור הגנוז, ואותו אור מאיר בכל יום טוב לפי ענינו של יום. ובאופן דמתוך דברי הרמב"ן יש ללמוד - דימי הספירה הגם שהם ימי חול ואין בהם דין שביתה ממלאכה, מכל מקום מאחר דיש בהם גדר של ימי "חול המועד" הרי בהכרח דיש נקודה של "שיתוף" בין היום טוב של פסח ליום טוב דעצרת, ובימי הספירה שבינתיים קיימת איזה התנוצצות הארה של אותו אור הגנוז השייכת לימים טובים הללו - בענין המשותף לשניהם. וגם דבר זה צריך הסבר.

איתא בחז"ל (הובאו דבריהם ברש"י ריש בראשית) שמתחילה ביקש הקב"ה לברוא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף מדת רחמים במדת הדין. והענין בזה כמו שלמדנו חז"ל - דקודם לעולמנו נבראו עולמות שמהלך בנינם היה בגדר של "אינו מתקיים" - "עולמות התהו", עד ששיתף מדת הרחמים ואז יצאו העולמות דתיקון, וחזר העולם להיות בגדר של "עולם המתקיים".

ובכתבי האר"י (עץ חיים שער י"א פרק ז') מבואר דאותם עולמות שלא היה להם קיום, היו בבחינת "רשות הרבים", משא"כ עולם התיקון יצא בבחינה של "רשות היחיד". והיינו דבעולמות התהו לא היה ניכר ומושג לנבראים יחידות הבורא יתברך, ולפי המראה של עולם התהו יש מקום לתפיסה דאין יחידותו מוכרחת וכביכול יש מציאות גם של צד אחר ח"ו - "רשות הרבים". ועולם שאינו מגלה את יחידותו הוא "עולם שאינו מתקיים".

וענין חזרת העולם לתיקון הוא - שחזר הכל להכרה והשגה שכל העולם אינו אלא רק "רשות יחידו של עולם", ובזה חזר העולם להיות - "עולם המתקיים".

והנה אדם הראשון מתחילת בריאתו היה מיועד לחיי עולם, וניתנו לו חיים שאין בהם פיסוק ומיתה - "חיים שיש להם קיום". ובחטאו נקנסה עליו מיתה וחזרה מדרגת החיים שלו להיות בגדר של "אינו מתקיים". ומבואר בגר"א (בביאורו לספרא דצניעותא פרק ג') והוא כמעט מפורש בדברי חז"ל - דחטא אדם הראשון הוא "מהדורא תניינא" של עולם התהו, כלומר דמחמת חטאו חזרה קומת העולם להיות בבחינת "עולם שאינו מתקיים".

ונקודת החטא של אדם הראשון הוא בהיות שנמשך אחר פיתוי הנחש - "והייתם כאלקים יודעי טוב ורע", דהיינו שהגם שנצטוו שלא לאכול ממנו, בא הנחש לפתות ולהעמיד צד שכביכול יש אפשרות שיהיה "אלקים" גם חוץ ממנו יתברך - "רשות הרבים", ומכח הפגם שחל בגדרי "רשות היחיד", חזר העולם להיות עולם של מיתה - "עולם שאינו מתקיים".

והנה חזרת העולם לתיקון נרמז באות ה' דיום ה'שישי של מעשה בראשית, וכמו שדרשו על זה חז"ל (עבודה זרה ג.) דתנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית - אם מקבלים ישראל את התורה מוטב ואם לאו יחזור העולם לתהו ובהו, וזהו "יום השישי" - ו' בסיון שבו ניתנה תורה. וכוונתם לרמז בזה - דהפקעת גדר התהו של העולם נתלה במתן תורה.

ולאמור לעיל תוכן הדברים הוא - דכיון שהתורה ניתנה מתוך גילוי של "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו", היינו שנתברר בזה שהעולם אינו אלא רק רשות יחידו של עולם, וחוץ ממנו יתברך - "אין עוד", הרי דבזה גופא חזר העולם מלהיות "עולם שאינו מתקיים" - להיות "עולם המתקיים". ומצד זה עומד יום מתן תורה כגמר התיקון של יציאת מצרים.

דהנה סדר הדברים בכללות הוא כך - האבות הקדושים התחילו לתקן את חטא אדם הראשון ולהחזיר את העולם לתיקון. ובשלב שני הוכרחו ישראל להיכנס לגלות מצרים - כדי לברר בשעבודם את חלקי קומת האדם שנתקלקלו ונפסדו בחטא אדם הראשון. ואחר השלמת הברורים בשעבוד מצרים נתחדשה ה"לידה" דיציאת מצרים - שבו חזר העולם לגדרי עולם דתיקון, היינו עולם שהוא בבחינה של "רשות היחיד".

והפתיחה למהלך זה היה במכת בכורות - בגילוי של ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה וכו' אני השם, ונמשך לאחר מכן בגילויים דקריעת ים סוף - ואכבדה בפרעו ובכל חילו וידעו מצרים כי אני השם, וה"מכה בפטיש" של בירור הכרה זו היה בעת מתן תורה, שבו - אתה הראית לדעת וכו'.

וברור לכאורה דכלפי ענין זה מתייחסים דברי הרמב"ן הנזכרים לעיל - דשני הימים טובים דפסח ועצרת שייכי אהדדי מצד היותם משתתפים בסדר חזרת העולם לגדרי רשות היחיד - הנמשך מעת יציאת מצרים עד גמר הכל במתן תורה.

ומעתה צריך להבין דגם הימים שבינתיים השייכים להארת ימים טובים אלו, ומשמים כימי חול המועד שבינתיים, הרי זה גם כן מצד שייכותם לענין זה, והארת "אור הגנוז" שמתנוצץ בימים הללו הוא מצד היותם ימי הכנה לקבלת התורה. ולפי

בין
המצרים

רחמנא לבא בעי

בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ

תנן במתני' (תענית כ"ז) חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב, והראשון מאותם חמשה שאירעו בתשעה באב הוא - שנגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ. ומשמעות הדברים - דאז היתה הגזירה שלא יכנסו לארץ יש בה גדר של "פתיחה" לכל מהלך החורבן של כלל ישראל, והדברים טעונים הסבר.

ובאמת דבעיקר הדברים יש לתמוה עוד - דהנה כל הדברים שנמנו שם במתני', הם גזירות שנגזרו על כלל ישראל, מה שאין כן הגזירה שלא יכנסו לארץ ישראל לפום ריהטא היא גזירה פרטית על אותו הדור, אבל כלל ישראל נכנסו בסופו של דבר לארץ ישראל, ולמה גזירה זו נמנית עם שאר הגזירות שנגזרו על אבותינו בתשעה באב. [והמהר"ל בספר נצח ישראל (פ"ח) כתב ביאור בדברים, ודבריו שם באו קצת בלשונות סתומים, ולהלן אי"ה יובאו דבריו ונבארם].

יצר הרע שנתן עיניו במקדש והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו

בגמ' סוכה (נב.) דרשו חז"ל על הפסוק (יזאל ב' כ') ואת הצפוני ארחיק מעליכם וכו' בזה הלשון:

תנו רבנן ואת הצפוני ארחיק מעליכם זה יצר הרע, שצפון ועומד בלבו של אדם. והדחתיו אל ארץ ציה ושממה, למקום שאין בני אדם מצויין להתגרות בהן. את פניו אל הים הקדמוני, שנתן עיניו במקדש ראשון והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו. וסופו אל הים האחרון, שנתן עיניו במקדש שני והחריבו, והרג תלמידי חכמים שבו.

ומבואר בדברי חז"ל דהגם שאותו "צפוני" - יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם, קיים במשך כל הדורות וישנו בכל משך השית אלפי שנים, מכל מקום יש לו איזה "נקודת מרכז"

בנתינת עיניו בשתי המקדשות שהחריבן והרג התלמידי חכמים שבהן, דהיינו שיש לעניינו היכר במסויים ב"נתינת עיניו" בבית המקדש ובתלמידי חכמים שבו.

ועצם השייכות בין חורבן בית המקדש להריגת התלמידי חכמים שבו יש לבאר על פי מה שמבואר בזהר (חלק ב' קמ"ו ע"א), וכלל הענין שנתבאר שם הוא - דשרש הרצון בבריאת העולם היה להעמיד לו "דירה בתחתונים", ולצורך זה היה מהלך של המשכה מלמעלה - מהמקום שהוא ה"פנים" של הכל, כדי להמשיכו למטה, דעל ידי זה יהיה למטה מראה כעין מה שלמעלה, ויהיה לו יתברך כביכול מקום דירה גם בתחתונים.

ומבואר שם עוד - דרוחן של צדיקים היא ה"מעמיד" של אותה הדירה, והכי איתא התם: שלימו דתקונא דהאי רוחא רוחיהון דצדיקא בהאי עלמא וכו' אמר קודשא בריך הוא רעותי לדיירא ביניכו, אבל לא יכילנא עד דתתקנון ההוא רוחא דילי דישרי בגווייכו, הדא הוא דכתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

כלומר שהשלימות של מקום הדירה שלמטה הוא ברוחן של צדיקים, וה"היכי תמצוי" להעמיד מקום ודירה למטה, תלוי במה שיתקן ה"ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה", דבזה "רוחא דילי" נתקן ונמצא בתוכם, ואז שייך להמשיך ולהעמיד דירה למטה.

וכתב על זה הגר"א (תקוני זהר ק"ו טור ג', נדפס גם ביהל אור תרומה י"ג טור ב') בזה הלשון:

ור"ל דושכנתי בתוכם, ר"ל בתוך בני ישראל, דעיקר בנין הוא רוחיהון דצדיקא וקיימא בהמ"ק בזה, וכל תיקון השכינה הוא נשמתין דצדיקא בהאי עלמא דהוא התפשטות רוחא דילה וכו'.

וכלל הדברים כנזכר לעיל - דרוחם של צדיקים הוא המקיים של בית המקדש של מטה, והוא ה"דירה בתחתונים" שלו יתברך.

ולפי זה דברי הגמ' בסוכה שהובאו לעיל מתבארים היטב - דבזמן שהיצר נותן את עיניו, ויש קטרוג שמחייב חורבן הבית, הרי שאותה נתינת עינים, ואותו החורבן, כולל גם את הריגת התלמידי חכמים, דבמהלך של "נפשות", הם המעמידים את המקדש למטה, ומשום כך הם ה"מרכז" של אותו קטרוג.

גזירת החורבן מעין המיתה שנקנסה בחטא עין הדעת

איתא בחז"ל (בראשית רבה י"ט):

א"ר אבהו בשם ר' חנינא כתיב והמה כאדם עברו ברית, המה כאדם הראשון, מה אדם הראשון הכנסתיו לתוך גן עדן וציותיו ועבר על צוויי, ודנתי אותו בשלוחין ובגרושין

וקוננתי עליו איכה וכו'. אף בניו הכנסתים לארץ ישראל, וציויתים ועברו על הצווי, דנתי אותם בשלוחין ובגרושין וקוננתי עליהם איכה.

הכנסתים לארץ ישראל, שנאמר ואביא אתכם אל ארץ הכרמל. צויתים, שנאמר ואתה תצוה את בני ישראל. עברו על צוויי, שנאמר וכל ישראל עברו תורתך. דנתי אותם בשלוחין, שנאמר שלח מעל פני ויצאו. דנתי אותם בגרושין, שנאמר מביתי אנגרשם. קוננתי עליהם איכה, שנאמר איכה ישבה.

ומבואר בדברי חז"ל - דהחטא של כלל ישראל שעליו נגזר עליהם גלות מארץ ישראל וחורבן הבית - מקביל לחטאו של אדם הראשון. והנה בדברי רש"י (במדבר י"ד ל"ג) מבואר דשרש סיבת החורבן הוא חטא העגל, וחטא המרגלים היה ה"מכה בפטיש" של חטא העגל, וכלשוננו שם:

שמשעשו את העגל עלתה גזירה זו במחשבה, אלא שהמתין להם עד שתתמלא סאתם, וזהו שנאמר וביום פקדי במרגלים, ופקדתי עליהם חטאתם וכו'.

והנה על העוון דחטא העגל כתיב (הושע ו' ז') "והמה כאדם עברו ברית", כלומר דהעוון דחטא העגל שהוא שרש כל החורבנות, יש בו "מעין" חטאו של אדם הראשון [וכנזכר לעיל מדבריהם בבראשית רבה]. ומאחר דחטא המרגלים הוא ה"מכה בפטיש" ובו "מילוי הסאה" של אותו החטא, בעל כרחך דגם לו יש שייכות עם חטא אדם הראשון, והוא בגדר "מהדורא בתרא" של ה"והמה כאדם עברו ברית".

וכמו שבחטאו של אדם הראשון נקנסה עליו גזירת מיתה, כמו כן בחטא העגל נקנסה מיתה על כלל ישראל - "אני אמרתי אלקים אתם וכו' אכן כאדם תמותון" (תהלים פ"ב). והענין כמו שכתבנו - דאותו חטא הוא "מעין" החטא דאדם הראשון, ועונשו מעין העונש של אדם הראשון.

ועל דרך זו - גם גזירת חורבן הבית שהוא מכח הקטרוג דחטא העגל, יש בו ציור של מיתה, וכמבואר בדברי הגר"א הידועים בליקוט בסוף הספרא דצניעותא (ס"ב טור ב'):

כי מעת שחרב הבית יצאה רוחנו עטרת ראשינו ונשארנו רק אנחנו הוא גוף שלה בלא נפש, ויצאה לחו"ל הוא הקבר, ורימה מסובבת עלינו ואין בידינו להציל הן עכו"ם האוכלים בשרינו וכו'.

וייסד את דבריו על פי מה שאמרו בזהר (חלק ג' פ"ט ע"א) על הפסוק "ולאחותו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש לה ישמא" - דמהלך הגאולה והיציאה מהחורבן יהיה באופן שכביכול הקב"ה יהא צריך להיטמא לצורך כלל ישראל, וכלשונם שם - בגין דאיהי שכיבת לעפרא והוא בעי לאקמא לה וכו'. כלומר דהחורבן הוא ציור של מיתה, והיציאה ממנו צריכה כביכול להיזקק למתים - כדי להחזירם לחיים.

ביאורי
ענינים

לא טוב היות האדם לבדו . . . . . תקצט
סוכתה של סדום . . . . . תר
מצות הקהל חד חרוב . . . . . תרא
שינה בכסלו . . . . . תרג
ענין מחצית השקל . . . . . תרו
פורים דפרזים ודמוקפין . . . . . תרז
עמלק הפך יקר לקרי . . . . . תרט
פרעה בערף ומצרים במצר הגרון . . . . . תרי
ואשא אתכם על כנפי נשרים . . . . . תריא
ויהי באשמרת הבוקר . . . . . תריג
לב טוב הוא הבית קבול לתורה . . . . . תריד
משה ידבר והאלקים יעננו בקול . . . . . תרטז
ונהי בעינינו כחגבים . . . . . תריז
גלות אדום וגלות ישמעאל . . . . . תריח
הפרד נא מעלי . . . . . תריט
מי זאת עולה מן המדבר . . . . . תרכא

ויהי באשמרת הבוקר

ידוע ד"פנים" ו"אחור" הם רחמים ודין, ועל זה ביקש דוד המלך "פנה אלי וחנני". אמנם מבואר בקרא דיש מהלך של "פנים" גם בהנהגת הדין - ושמתי אני את "פני" באיש ההוא וכדו'.

ויש להביא על זה מה שכתב האר"י (בעץ חיים שער ל"ו פ"ב) על הפסוק והוי"ה המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת הוי"ה מן השמים, דמבואר שירידת האש והגפרית מן השמים היא מתוך הנהגת שם הוי"ה שהיא בכל מקום הנהגת הרחמים. והמבואר שם דכאשר נמשך הדין מכח הגילויים של שם הוי"ה - הוא יותר בתקיפות. [ומשום דכנגד תוקף הגילוי שהוא יתברך מהוה הכל, אין מקום קיום לשום נברא, וכל העמדת העבודה של הנבראים שבה שייך לזכות בדין, היא מכח "הלבשת" שם הוי"ה בשם אדני" - "לא כשם שאני נכתב אני נקרא", אבל ב"הוצאת חמה מנרתיקה" - כד אתגלי שם הוי"ה כמות שהוא - הכל בטל כנגד מראה זה, ואין במה לזכות].

ולשון הפסוק במגילת רות - אל תקראן לי נעמי קראן לי מרה וגו' למה תקראנה לי נעמי והוי"ה ענה בי ושד"י הרע לי. וגם לשון הכתוב כאן מורה דהיה הדין נפעל מכח הגילויים של שם הוי"ה - "הוי"ה ענה בי". ועיין שם בגר"א שמפרש - דפעמים כשבא הדין על האדם מצד מדת החסד והרחמנות, כמו אצל נעמי שהיה הדין מצד מדת הרחמנות על עניי ארץ ישראל - שנמנעו מלסעדם, וכדכתיב והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני, דהיינו שמדת החנינה תובעת את הדין על שאינו חומל עליהם. ובהיות העונש נפעל מצד מדת החסד יש בו צד חומרא - דאז אין לצפות לרחמים ולוותרנות, דאדרבה כל הדין הוא מכח הרחמים על האחר, [ועיין שם בדברי הגר"א המשל לזה מאב המכה את בנו על שהרג את אחיו].

ויתכן להוסיף ולבאר על פי זה מה שאמרו חז"ל (הובאו דבריהם באור החיים שמוות י"ד כ"ד) על הפסוק ויהי באשמרת הבוקר ויהם הוי"ה את מחנה מצרים וכו', דגבריאל אמר לפני הקב"ה שראוי הדין להיעשות בלילה, והשיבו הקב"ה המתן עד אותה שעה שפעל אביהם עמי שנאמר וישכם אברהם בבקר.

ולפי המתבאר יש לפרש תשובת הקב"ה - דאדרבה המתן עד ה"בוקר", שאז יהיה נעשה בהם הדין מכח הנהגה ששייכת לבוקר, ויהיה בו תקיפות יתירה.

ויעויין עוד במדרש רבה (בשלה כ"ג) על הפסוק ואני אשיר עזך וארנן לבקר חסדך, ד"אשיר עזך" על קריעת ים סוף, "וארנן לבקר חסדך" הוא על אותו בוקר שהשקיף ה' על מחנה מצרים, שנאמר ויהי באשמרת הבוקר. ולהאמור לעיל יבוארו דבריהם באופן זה - דמלבד השירה על עצם ההצלה של קריעת ים סוף, יש "תוספת רננה" על מה שנעשה זה במדה ששייכת לאשמורת הבוקר.

לב טוב הוא הבית קבול לתורה

ידועים דברי הרמב"ן דה"קול גדול" דמתן תורה - "לא יסף - לא פסק", אלא היה לו "המשך" בבית קדשי הקדשים שבו הושמו הלוחות, ובו ענן ה' על המשכן, שהוא הוא הענן שהיה על הר סיני.

ונראה שזוהי עסק ההכנה למתן תורה בכל שנה, דהיינו "הכנת מקום" כדי לקיים בהם את הלוחות, ובפרטות הוא - בבית קדשי הקדשים, ומבואר בנפש החיים (א' ד') שהמקביל לקדש הקדשים בנפשות הוא לב האדם. והיינו דההכנה למתן תורה היא - הכנת הלב להיותו מקום ראוי לקבלת הלוחות.

במשנה באבות (ב' ח') נמנו שבחם של תלמידי רבי יוחנן בן זכאי, ועל רבי אלעזר בן ערך תנן שהיה כ"מעין המתגבר". ושם להלן תנן - אמר להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם וכו', רבי אלעזר בן ערך אמר "לב טוב". אמר להם רבי יוחנן בן זכאי רואה אני את דברי רבי אלעזר בן ערך שבכלל דבריו דבריהם. ומכלל הדברים יש ללמוד דהיותו במעלת "מעין המתגבר", מיוסד על המעלה של "לב טוב", ומשום דאותו "לקח טוב נתתי לכם", צריך לבית קיבול של "לב טוב".

והוא משום דמעין אינו רק מקום כינוס מים כמקוה, אלא הוא "מקור הנביעה", והיינו שיש לו חיבור למקור ראשון שממנו הכח לחדש בתורה, (עיין בשביבי נה יתרו פ"ט ע"א). ואיתא בגמ' (יומא עז:) דמעין יוצא מבית קדשי הקדשים - בתחילה כקרני חגבים, ולבסוף כנחל שוטף. ובעניננו היינו דה"לב טוב" שמקביל לקדש הקדשים - דבו החיבור למקור ראשון, איהו מקור הנביעה דמעין המתגבר - להיות כנחל שוטף.

ביאורי ענינים / משה ידבר והאלקים יעננו בקול

והנה מבואר בקדמונים דמ"ט ימי העומר נחלקים לשנים - ל"ב ימים ראשונים שהם מגדרי ל"ב נתיבות חכמה שבהם ברא הקב"ה את עולמו, ושייכי לסדרי בנין העולם עד "וירא האלקים את האור כי טוב" - בטו"ב ימים האחרונים.

ול"ג בעומר - הוא תחילת התנוצצות ה"טוב" שבבריאה, דדברי התורה שגילה לן רבי שמעון בר יוחאי בהאי יומא, הם מענין "האור הטוב" שגנזו הקב"ה לצדיקים, וגילויים הוא פתיחת גילויי ה"טוב".

ונתגלו ביום שפסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות, דהיינו שיש בהם איזה גמר של מהלך ה"רע" ותחילת התנוצצות ה"טוב". ועיין בגר"א (או"ח תצ"ג ב') שמציין על ריבוי השמחה בל"ג בעומר שבו פסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות, למה שאמרו (תענית ל:) לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכו' שבו פסקו מתי מדבר. ובגמ' שם מפורש דהשמחה בהאי יומא משום שאז חזר הדבור למשה.

ומתוך הדברים יש לשמוע דגם בכאן קיים ענין זה - דבכל ל"ב הימים שמתו תלמידי רבי עקיבא יש איזה בחינה שלא היה "דיבור עם משה", וביום ל"ג שפסקו מלמות הוא מגדרי "חזרת הדיבור למשה" - הגילויים דאור הגנוז שנפתחו בהאי יומא. והוא הוא המבואר לעיל - שבו הפתיחה של "לב טוב".

משה ידבר והאלקים יעננו בקול

איתא בגמ' (ערכין י"א) מנין לעיקר שירה מן התורה, חנניא בן אחי רבי יהושע אמר מהכא, משה ידבר והאלקים יעננו בקול על עסקי קול וכו'. ופירש רש"י שם על עסקי קול - שהיה מצוהו לשורר לפי שמשה לוי היה.

והנה מה דכתיב "משה ידבר" קאי על הדברות שנאמרו לישראל, ואהא כתיב "והאלקים יעננו בקול", ולפי דרשת הגמ' הנ"ל היינו שהקב"ה לימדו לומר באותה שעה לומר שירה משום שהיה לוי. ובלי ספק שדברים אלו צריכים הסבר - דמה ענין השירה לעשרת הדברות.